ČČH

ČASOPIS ČESKÝCH HOUBAŘŮ

ČESKÝ MYKOLOGICKÝ SBORNÍK

ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE

Vydává a řídí Dr. F. Smotlacha

Vychází za podpory hl. města Prahy a ČMS

Praha, v dubnu a květnu 1943.

Vědecký list (orgán)
ČESKÉ MYKOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI
A MYKOLOGICKÉHO ÚSTAVU V PRAZE

ČÍSLO 5.-6.

ROČNÍK XXII.

Tiskem Otakara Štivína v Praze II, Vojtěšská ul. č. 8.

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL
31 JAN 1961

Mykologický ústav dra Smotlachy.

Adresa pražská: Praha III., Karmelitská 14. Telefon 454-18.
Venkovská: Zámeček (Kopec sv. Jana), Hradec Král. 8.

Mykologický ústav pražský (Smotlachův), Praha III., Karmelitská 14, byl založen ve svých začátcích již roku 1910 a v plných rozměrech již roku 1919. Je určen jednak ke všeobecnému a regionálnímu houbařskému výzkumu Čech a Moravy, jakož i studiu hub ze všech stránek mykologie (zvláště též jedlosti), jednak k výzkumu a propagaci většího využití a pěstování hub jedlých a konečně i k ochraně před otravou jedovatými houbami. Ústav pracuje na širokém vědeckém základě biologickém, doplněném i hygienou a medicinou. Složky ústavu:

1. *Časopis českých houbařů* (Mykologický sborník). Vědecký list, pracující i osvětově (popularisace mykologie).

2. *Knižnice* Časopisu českých houbařů (Mykologického sborníku).

3. *Příruční knihovny* ČČH a ČMS.

4. *Ústřední bezplatná mykologická poradna a zkušebna,* spojená s výstavkami a sbírkami hub, jakož i mykologického materiálu.

5. *Vědecké i praktické* (počtem účastníků omezené) *vycházky na houby* (vedené osobně drem Smotlachou). K nim třeba přihlásiti se písemně neb osobně. S ústavem pracují i poučné vycházky ČMS, založené již r. 1910 drem Smotlachou a vedené od r. 1933 ing. Havlenou a V. Vackem.

6. *Výstavy a kursy hub,* pořádané od r. 1910 drem Smotlachou (výstavy ČMS a ČČH) v Praze i mimo Prahu.

7. *Trvalé výstavky hub* ČČH a ČMS: a) v ústavu samém, Praha III., Karmelitská 14, b) Praha III. „U Montágů", c) ve „Školské výstavě" v Praze (Dr. Vávra). Spolupracuje dále i velká řada výstavek v Praze i mimo Prahu.

8. *Pěstitelský, ochranný, vědecký a výzkumný odbor* ČMS a ČČH.

9. *Redakční rada ČČH.* (Stejně jako spolupracovníci, čtenáři a odběratelé ČČH všude v Čechách a na Moravě.)

10. *Pokusná zahrada, poradna a zkušebna* na Zámečku u Hradce Králové ve spojení s tamními lesy.

11. *Houbařská škola* ČMS a ČČH (přednášky každé pondělí, t. č. v 7 hod. večer v Praze II., Vladislavova ul. v hlavní chlapecké škole. Zde určují se i donesené houby.

12. *Mykologická zahrada:* K ní patří mykologicky prozkoumané pražské parky a některé lesy v okolí Prahy i v jiných částech Čech a Moravy, zvláště na Královéhradecku.

Pražský mykologický ústav slouží plně a bezplatně ČMS, jakož i všem houbařům v Čechách a na Moravě. Jsou s ním neustále ve spojení i odbočky a důvěrníci ČMS a ČČH v četných našich městech a střediscích hub. ČMS jest vlastně od svého začátku součástí mykologického ústavu Smotlachova, jenž je naopak jejím orgánem.

Návštěvy v místnostech ústavu jsou vítány vždy v pondělí od 13.—17. hodin.

Trvalé výstavky ČMS, vědecké i praktické, které jsou stále k disposici členům ČMS i odběratelům ČČH, jsou zařízeny jednak při ústřední poradně houbařské, Praha III., Karmelitská 14 (působící již od roku 1910 a umístěná v místnostech ČČH a ČMS), jednak v Praze III., ve známé restauraci „U Montágů", kde k tomuto cíli věnoval p. restauratér Peterka, nadšený houbař a starý odběratel ČČH, celé okno. A houby sem dodává rovněž Dr. Smotlacha. Konečně jest i zvláštní výstavka ČČH a ČMS (vede Dr. Vávra), ve „Školské výstavě" v Praze IV. Také tyto výstavky patří přímo k Smotlachově mykologickému ústavu.

Dr. Fr. Smotlacha:

Proč někdy hřiby jen málo rostou.

Příčina malých žní hub za let příliš vlhkých neb suchých.

Je to nejčastěji za let zvlášť suchých nebo vlhkých. Příliš suchá a příliš vlhká léta, zvláště následují-li za sebou, způsobují veliký rozvrat v životě podhoubí většiny hub, zvláště také hřibů obecných (B. bulbosus Sch.) a mají vliv na výskyt jeho plodnic. Za normálních let, kdy vlhko a sucho, chladno a teplo následují za sebou přiměřenou měrou podle ročních období, rostou i houby a zvláště hřiby v určitých dobách přiměřenou měrou, t. j. dosti hojně. Jsou-li podmínky výhodné, pak vyrůstají ve velikém množství. Jestliže

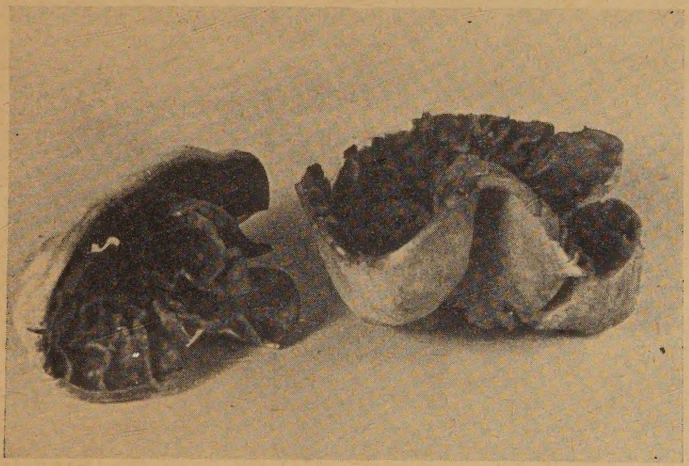

Obr. 25. *Destice síťová* (Discina reticulata S.) jest zvláštnost středních Čech a zejména Prahy, která každoročně naskytne se na jaře na pražských trzích mezi smrži a ucháči a prodává se tu k jídlu a kterou jsem několikráte sbíral v listnatých lesích v okolí pražském, na př. ve Hvězdě, Velké Chuchli a Radotíně. Nalezl jsem ji však také na Petříně a v Kinského zahradě pod listnatými stromy v trávě. Naše kusy nasbíral v Kinského zahradě v květnu 1940 p. ing. Benda, na místě, kde jsem ji našel r. 1941, i po něm a blízko staršího mého naleziště. V letech následujících zde již nerostla. To je právě zvláštností některých hub, zejména také Discomycet (hub terčoplodých), že často jeden, dva, tři roky rostou jen tiše, na plano, t. j. bez plodnic. To jest zjev, který ostatně můžeme pozorovat také u hub rouškatých a břichatkatých. — Foto Tichý, archiv ČČH, popis Sm.

však přijdou náhle za sebou léta buď silně vlhká nebo silně suchá, pak se normální vývoj podhoubí poruší a tím také vzrůst plodnic. Obyčejně se za těchto okolností objeví neúroda hub, zvláště hřibů, jak bylo tomu na př. v létě a na začátku podzimu r. 1942. A tu se každý ptá, jaké jsou příčiny malé úrody hub. Základní příčinou je samozřejmě ona přílišná vlhkost nebo přílišné sucho, které znemožní vývoj plodnic. My však chceme blíže zkoumat činitele, kteří mají při těchto suchých a vlhkých letech vliv na vzrůst plodnic a tu můžeme zjistit tři: stěhování podhoubí, nestálost počasí a náhlé přechody v počasí, při čemž oba poslední uplatňují se obyčejně společně.

Zjistil jsem, že za velmi suchých let za sebou jdoucích, jaká byla na př. v letech 1932—1935, stěhuje se podhoubí hub, zejména též hřibu

obecného (B. bulbosus) do vlhkých míst, aby tak získalo potřebnou vláhu pro svou existenci. Tak jsem pozoroval, že hřiby obecné ve smrčinách a dubinách za let suchých, rostou nejvíce na místech prohloubených, na vnitřních svazích naprosto a dávno vyschlých příkoupků, nebo i na jejich dnech, na okraji bažin, potoků, prostě tam, kde spodní voda nahražuje aspoň částečně nedostávající se vodu dešťovou.

A tu je zajímavo, že na tato místa stačí často i jen menší dešťík (vždyť je tu vždy právě také spodní voda), nebo dokonce někdy i větší rosa, zvláště, když tu jde náhodou o severní okraj lesa (který je vždy vlhčí, než střed lesa a nežli jeho okraj jižní), že tu vyrostou i za suchých let často hříbky, mnohdy zcela nečekané. Naproti tomu příliš velký déšť by zde uškodil, neboť sama od sebe již vlhká, níže položená místa za velikého a dlouhého deště naplní se vodou, která případně zastaví vzrůst a vývoj podhoubí, za suchých let sem se uchýlivšího.

Naproti tomu za let vlhkých houby (hřiby) postupují (podhoubí!) z nížin a poloh vlhkých, kde snad dříve sídlily, do míst sušších, neboť ve přílišném vlhku se jim nedaří. Proto nastanou-li po suchých nebo normálních letech, na houby bohatých, leta příliš vlhká, přestanou houby růst, neboť na místech příliš vlhkých podhoubí neroste, nevyvíjí se, neplodí, naopak často odumírá, nebo se snaží postoupit do sucha, což se mu někdy tak rychle nedaří, jako postup za suchých let za vodou do posic vlhčích. Prší-li za vlhkých let, pak bažina, vlhká rašeliniště a mechoviště v lese, pokračují do okolí, z nížin a příkopů výš a výš a podhoubí hub zde trpí, neplodí, leda jen v polohách značně vyšších, kam pomalu z míst nižších postupuje. Proto za vlhkých let (na př. 1940—41), ač prší dostatek, houby (hřiby obecné) nerostou, neboť podhoubí jich je zastiženo přílišným vlhkem. A je-li za vlhkých let náhle delší sucho (r. 1942 koncem srpna, v září a na začátku října), pak houby (hřiby) stejně nerostou zase pro přílišné sucho, které účinkuje zde všude, nechávajíc vyrůstat houby většinou jen na rašeliništích, na vlhčích půdách, na severních okrajích lesa.

Houby za takovýchto časů jsou velikou vzácností a to nejspíše ještě na velmi úzkých přechodech mezi vlhkými a suchými místy, kde i malý dešť dostačí, aby vyvolal houby (hřiby).

Velký dešť, i když je jinak příznivý, nepomůže ke vzniku hub za těchto okolností:

1. Když trvá dlouho, aniž by bylo před tím delší slunečné a teplé období.
2. Za vlhkých let, když zvyšuje vlhkost na místech vlhkých a tato místa rozšiřuje.
3. Za let vlhkých, kdy bylo zprvu velké sucho (jako r. 1942) a podhoubí se jím silně poškodilo a následují pak případně velké deště. Tu někde houby z různých důvodů silně rostou, jsou však zase i místa, kde příroda nestačí již podhoubí obnovit a plodnice vytvořit. To je tam, kde podhoubí hub (hřibů) bylo změnami vlhkosti nejvíce porušeno.
4. Po velkém dešti za normálních let, jejž předcházelo teplé, třebas kratší období, houby rostou silně, ale za velmi vlhkých, nebo velmi suchých let po velkém dešti rostou houby jen na přechodech mezi vlhkem a suchem, pokud tam jest podhoubí hub (hřibů) silně rozšířeno a to jest za suchých (teplých, slunečních) let na daleko větší prostoře, nežli za let vlhkých (studených, bez slunce).
5. Po deštích za suchých, teplých, slunečních let rostou mnohem více houby (a na mnohem větších prostorách), nežli po dešti za vlhkých (studených) let, kdy rostou málo, na zcela malých prostorách, kam se podhoubí přestěhovalo, kde se mu dobře vede a kde deštěm je příznivě dotčeno a podníceno k růstu a vývoji plodnic.

To je právě rok 1934 památný v září svým velkým množstvím hub (hřibů obecných). Zde ovšem bylo více příčin. R. 1934 byl od časného jara velmi teplý, slunečný a ne zcela vyschlý, ovšem byl to rok v řadě převážně suchých let (1931—36). Houby (hřiby) byly přestěhovány do

poloh nižších, vlhčích, do přikoupků, kde všude se jim za tak příznivého, teplého, slunečného, převážně suchého roku, ale ne zcela bez deště, výborně vedlo a nyní přišly začátkem září teplé deštíky. Nebyly přílišné, ale podhoubí hub, rostouc na místech vlhkých, nepotřebovalo tolik vlhkosti a deště, majíc něco vlhkosti z půdy. A hle! Začátkem září 1934 nastala jedinečná úroda hub (hřibů smrkových), jež nemá pamětníka. Vysvětlení jsme právě uvedli!

Že houby (hřiby) nerostou za počasí nestálého, měnlivého ve stovkách, je pochopitelné. Podhoubí nemá času ani možnosti k řádnému vývoji sebe i plodnic. Po každé náhlé změně počasí, ať k teplu, ať ke chladnu, ať k suchu, ať k vlhku, zarazí se podhoubí ve svém růstu a ve vývoji plodnic a trvá to vždy nějakou dobu, než se přizpůsobí a opět v růstu pokračuje. Dějí-li se změny počasí skočně, pak nemá podhoubí potřebného času, aby se zcela přizpůsobilo.

Proč r. 1942 houby rostly teprve až pozdě na podzim jsem již sdělil v předešlém čísle ČČH. Proč však nerostly před tím. O tom bylo by třeba promluviti podrobněji. Zde jen připomeneme, že červen vlivem skočného, zcela nezvyklého počasí měl mnohem více hub co do počtu druhů než má obvykle, kdežto později, podhoubí vydrážděné a vysílené za jara, plodnic tvořilo jen málo. A pak přišlo sucho, které růst hub úplně zastavilo, až na vzácné výjimky, které mi umožnily výstavy v Praze i mimo Prahu.

Dr. F. Smotlacha:

Houby teplo- a suchomilné.

Suchý rok ukáže vždy teplomilné a suchomilné, t. j. i za sucha plodnice, vytvořující houby. Psal jsem o těchto dvou biologických skupinách hub mnohokráte ve svých různých pracech a rovněž často i příležitostně (za suchých let) přednášel, neboť sleduji jejich výskyt a růst i za suchých let od mládí. R. 1942 koncem srpna a začátkem září za sucha rostly na př. v lesích královéhradeckých houby suchomilné, t. j. takové, jichž podhoubí roste hluboko v těžké (jílovité) půdě. Byly to hlavně tyto druhy:

Hřib žlutý či *bronzový* (B. aereus Krombh.). Označil jsem jej spolu s následujícím druhem již r. 1910 (ve své práci o houbách hřibovitých) za suchomilný druh, který roste v jílovitých jedlinách a habřinách i za nejsušších let a jehož plodnice vyrážejí tu často hluboko ze země (roste v srpnu a začátkem září).

Na některých místech vytváří tento druh odrůdu sploštělou, často v celém chomáči plodnic rostoucí, odpovídající h ř i b u v o n n é m u (B. fragrans Vitt.). Jest rovněž teplo- a suchomilná.

Druhým druhem teplo- a suchomilných hub hřibovitých u nás i v Evropě jest k o z á k d u b o v ý (B. rimosus Vent.), který vyrůstá rovněž hluboko ze země, což se jeví v dlouhém kořenu na jeho noze (stejně jako u druhu předešlého). Proto jej také Schaeffer nazval hřibem přívěskatým (B. appendiculatus Sch.), jejž Kallenbach omylem (ovšem pochopitelným) pokládal za výše uvedený hřib žlutý (B. aereus Krombh.). Ku podivu také tento druh, jinak blízce příbuzný a velice podobný kozáku habrovému, jest proniklý žlutým barvivem. Na Hradecku zovou jej proto, že roste i za sucha a že je pak tuhý, tvrdý na spodku nohy, kamenikem.

Další naše hřibovité druhy teplomilné a částečně také (ale jen částečné!) suchomilné hřiby jsou: letní (B. aestivalis Kall.), hlohový (B. crataegi Sm.), satan (B. satanas Lenz.), satanovitý (B. satanoides Sm., purpureus Kallenbach) a B. suspectus Krombh., hřib či modrák podezřelý čili liskový.

Z holubinek roste i za největších such hlavně v jedlinách na jílovitých půdách, ale i jinde v jíle v lesích holubinka olivová (B. oli-

vacea Sch.) čili jedlák, jež vyniká rovněž hluboko z půdy. Výjimečně i za sucha a někde poblíž vlhčích míst vyroste i holubinka černající a pod břízami křemenáč březový. Někdy za suchých let v srpnu a za-

Obr. 26. *Pýchavka obecná* čili *bradavčitá* (Lycoperdon gemmatum Batsch) je přehojná houba našich lesů a hájů (v hejnech a chomáčích) rostoucí. Najdeme ji i v městských parcích, hájovitě upravených. Plodnice nahoře zaoblené, obráceně lahvovité, 5—8 cm vysoké, na nejširším místě 2—5 cm tlusté, bílé, na povrchu s pomíjivými ostny pokryté, včas zralosti šedohnědé. Na vypouklém vrcholu utvoří se v té době otvor, kterým vylétají prachovitě výtrusy. Za mládí stejně jako všechny mladé pýchavky jedlá, dá se výborně obalovat, jako řízky. — Archiv ČČH, napsal Sm.

částem září byly na př. na královéhradeckém, avšak i na pardubickém a poděbradském trhu jen druhy hub výše uvedené, při čemž převládá vždy kameník a holubinka olivová. Výjimečně se někde i za sušších let nalezne kuřátko žluté nebo jarmuzové.

I v jiných zemích střední Evropy uplatňují se někdy houby suchomilné. Tak r. 1941 v prosinci vedly v sušených houbách z Maďarska, Rumunska a Slovenska ryzce peprné a pýřivé (L. piperatus et vellereus), to byl znak roku vlhkého, avšak r. 1942 holubinka olivová, jakožto znak roku suchého.

Prof. Dr. Josef Podpěra:

Jest nutná kontrola sušených hub?

Roku 1941 byla Říše zásobována nejen sušenými, ale i zavařenými a v soli naloženými jedlými houbami. Finsko dováželo, jak píše náčelník říšského ústavu pro houby (Haupt- Pilzstelle), prof. E. Ulbrich z Berlina (Notizblatt des Botan. Gartens und Museums in Berlin-Dahlem 15: 723 a n. 1942), Uhry, Slovensko a Protektorát sušené houby. Dovážené zboží bylo velmi rozmanité jakosti, jak co do jakosti

druhů, tak i co do druhového složení. U hub z Finska dovážených jednalo se o dobré jedlé houby, které přicházely zavařené, nebo v soli ve sklenicích nebo v sudech.

Jinak tomu bylo, jak píše E. Ulbrich u hub, které byly zasílány z Uher, Slovenska nebo z Protektorátu. V těchto zemích má výživa lidu jedlými houbami větší význam než v Říši. Proto se tu jedlé houby ve větší míře než v Říši sbírají. Válkou podmíněný zesílený sběr vystupuje tu do popředí podobně jako v Říši. Proto na vývoz se dostávají jen poměrně méně hodnotné houby a čistota houbového materiálu není nikterak skvělá.

Znalost jedlých a jedovatých hub v Protektorátě jest v lidu lepší než v Říši, zvláště díky čilé činnosti České mykologické společnosti, která se starala o poznání hub v širších vrstvách národa. Proto ve vzorcích, které E. Ulbrich dostal ku prozkoumání z Protektorátu, nebylo jedovatých hub. Ovšem stav zkoumaných vzorků vždy neodpovídal přísnějším požadavkům.

U sušených hub z Uher a Slovenska dováženým bylo E. Ulbrichovi nápadným, že se skládaly většinou z ryzců peprných (Lactarius piperatus) a pak z ryzců pýřitých (Lactarius vellereus), které rozhodně nelze označiti jako dobré jedlé houby.

Množství dovážené těchto ryzců bylo velmi značné a obnášelo podle údajů říšského úřadu (Reichstelle für Garten- und Weinbauerzeugnisse) více než 100.000 kg, což odpovídá zajisté více než 500.000 kg svěží váhy. Jenom zřídka byly však zásilky označeny příslušnými jmény, většinou byla označení všeobecná a klamná, jako „jedlé houby", „letní houby", „houbová směs". I jako „hřiby" z Uher a Slovenska dovážené sušené houby byly složeny většinou z ryzce peprného a z části i ryzce pýřitého, nikoliv však z pravých hřibů.

Stala se proto nutnou kontrola a druhové určení dovážených sušených hub, aby se tak předešlo nejen hospodářským, ale i zdravotním škodám. Vždyť Lactarius piperatus a dokonce L. vellereus nejsou beze všeho při přípravě jídel jako sušené houby dobře upotřebitelny. Jsouť již ve svěžím stavu tvrdé a tuhé, vlastnost ta se v sušeném stavu projevuje ve zvýšené míře. Zůstávají tuhými a nadto hořce chutnají i pouze změkčeny a uvařeny. Ovšem množství, ve kterém se tyto houby často v ohromných jedincích objevují, svádí k tomu, že jsou pro export sbírány a tak Říše obdržela pod nesprávným jménem spousty méněhodnotných hub. Zaplavení trhu těmito sušenými houbami, s nimiž věci neznalé hospodyně si nevěděly rady, protože neznají jejich vlastností, mohlo by míti v domácnostech nemilé a nežádoucí následky.

Řečených ryzců bylo proto použito v potravinářském průmyslu ku výrobě houbového prášku na polévky, omáčky i koření, k čemuž se po příslušné přípravě hodí. Jsou-li smíchány s jinými houbovými moučkami a jinými druhy mouk, ztrácejí aspoň částečně hořkou chuť, takže se hodí jako přísada k jídlům. Semletí v houbovou moučku činí tyto tuze vláknité a tvrdé houby snáze stravitelnými a výživnějšími. Protože oba druhy ryzců jak ve stavu sušeném, tak i nasoleném ve větší míře nyní do Říše docházejí, jest nutno, jak praví E. Ulbrich, k tomu poukázati, že tyto houby lze používati pouze s určitým omezením a po určité přípravě. Jako jedlou houbu v obvyklém smyslu nelze je označiti a zvláště ne ryzec pýřitý, který často bývá spleten s ryzcem peprným.

Oba druhy se dají snadno sušiti, při čemž však plodnice se má co možná nejméně rozřezati, aby bílé „mléko" nevyteklo. Sušené houby lze rozemlíti v houbovou moučku, která jest z počátku palčivá jako pepř, brzo však nabývá hořce kořenné chuti a lze ji použíti při přípravě polévek a omáček. Jsou-li však tyto houby rozřezány, ztrácejí svou mléčnou šťávu a tím i svou ostrost a jsou pak vzhledem ku své tvrdosti a tuhé vláknině jako jedlé houby bezcennými; jsou totiž těžko ztravitelny, takže může nastati onemocnění.

O použití houbové moučky z ryzce peprného a podobných ryzců jsou posud názory rozděleny. Polévkové prášky, které jsou z nich zhotoveny, trpí tím, že nelze úplně odstraniti jejich hořkou příchuť. Protože pak se jimi výživná hodnota nezvyšuje, odmítají mnohé firmy potravinářského průmyslu na př. Maggi-ho společnost, tyto houby při výrobě svých praeparátů.

Z našeho referátu plyne, že se na trh dostávají méněcenné sušené houby pod klamným názvem cennějších hub a tím jest obecenstvo klamáno. Byla by proto na místě nejen tržní kontrola hub, jak se dnes ve všech větších městech provádí, ale i kontrola dováženého a vyváženého zboží, které ve velkém po saisoně přichází do obchodu. Tuto kontrolu mohou konati jenom zkušení odborní mykologové, neboť jenom ti mohou dle sušených zlomků správně určiti houbu a poraditi též, co s takovým materiálem učiniti.

Pozn. red.: Děkujeme autorovi za zajímavý referát s podotčením, že ústřední poradna mykol. ústavu (ČČH a ČMS) má se sušenými houbami podobné zkušenosti, jako byly získány v Berlínu. Odkazuji při tom na články o sušených houbách v ČČH. Sm.

Dr. Bohuslav Voženílek:

Baňka dutá (Pustularia - Peziza - vesiculosa).

Je to velmi ranná houba, kterou však marně byste hledali v lese. Tam neroste. Zato jdete-li kolem kompostu, nebo pařeniště, můžete v pařeništi už v prvé polovině března, na kompostu o něco později vidět zvláštní houby, které vás svým vzhledem jistě upoutají. V časném stadiu vývojovém vypadá baňka jako malá kulička, okrově žlutě zbarvená. Na temeni kuličky je temnější místo, ve kterém při bližším ohledání poznáme otvůrek, který nám dává nahlédnouti dovnitř té kuličky.

Kulička tato není nic jiného, nežli apothecie vřeckaté houby — baňky duté, — patřící mezi houby kustřebkovité.

Při pozdějším vývoji narůstá houba až do velikosti asi mišpule, při tom se otvor na temeni zvětšuje, rozšiřuje a jeho okraje se třepí a rozvírají. Tím se stává celá houba kalichovitou, až miskovitou, u exemplářů přezrálých.

Rozevřeným otvorem vidíme vnitřek houby, který je vystlán tmavěji do hněda zbarveným hymeniem (rouškou), které při bližším prohlédnutí se nám jeví lehce vlnité. V tomto hymeniu vyvinují se velká, válcovitá vřecka, s relativně velkými (18—20 mmm) eliptickými výtrusy.

Houba nemá nožky, je přímo na zemi přisedlá.

Je to velmi dobrá, jedlá houba, která má hojnou a měkkou, šedobílou dužinu, která je značně šťavnatá. V syrovém stavu připomíná svou vůní na vůni mužského semene. Při přípravě pouští hojně vody a je proto nutno ji zbavit veškeré vody, ve které jsme ji prali. Během přípravy mění se její vůně v typickou houbovou vůni.

K jídlu se hodí v různých přípravách, nejlépe v polévce nebo s vajíčky. Ale i dušená na omastku a kmíně je velmi dobrá a jemně chutná.

V knihách se uvádí, že její růst trvá od jara do podzimku. Ale není tomu tak. Je to typická jarní houba. V červnu neviděl jsem už těchto hub na stanovištích, kde po celý duben do května byly velmi hojné.

Houba nemá žádného jedovatého dvojníka. V našich lesích shledáváme se s několika podobnými druhy. Jsou to:

1. Baňka velkolišná (Pustularia macrocalyx). Velká, u nás řídká houba, rostoucí v lesích smrkových. Od baňky duté se liší jednak velikostí, jednak i tvarem. Okraje otvoru má hvězdicovitě rozevřené, otvor široký, takže tvar houby je hvězdovitě kalichovitý. Nemám s ní osobních zkušeností.

2. Řasnatka lesní (Plicaria pustulata) velmi podobná naší baňce, ale mnohem menší, roste v lesích na jehličí v druhé polovině léta a v podzimku. Ani s touto houbou nemám osobních zkušeností.

3. Kališník (Acetabula). Z této skupiny mohly by padat v úvahu dva druhy: A. sulcata a A. vulgaris, obě rostou záhy z jara, téměř ve stejné době jako baňka. Rostou v lesích i parcích. Sám jsem je sbíral na jaře 1941 v parku sanatoria na Pleši. Mnozí pacienti je považovali za identické s baňkou, rostoucí v pařeništích. Leč už na prvý pohled je rozdíl patrný a velmi markantní. Apothecie jsou silně žebernaté, mnohem méně masité než u baňky a sušší. Také zbarvení je šedé, na vnitřní ploše kalichu, vystlané hymeniem až černošedé. Jedovatý není. Není ale nijak zvláště chutný. Dužnina je tuhá, suchá, ani po dlouhém dušení dostatečně neměkne. Pro velký obsah látek chitinových klade žvýkajícím zubům nepříjemný, elastický odpor. A chutí a aromatem ani zdaleka se nevyrovná jemné, chutné, aromatické a měkké baňce.

Substrátem, na kterém baňka dutá (Pustularia vesiculosa) roste, zdá se býti přímo ideální houbou pro umělé pěstování na kompostech, pařeništích a umělých záhoncích ve skleníku či ve sklepě.

F. V. Baláček:

Otravy houbami.

Les je zvláštní prostředí, kde pro naše předky bylo mnoho záhadného a neznámého. Před záhadným a neznámým pozor! Mohlo by to býti, nebo je to jedovaté. Neznámé houby byly vesměs počítány za jedovaté, nebo aspoň za podezřelé a jako takové byly ničeny a rozkopávány.

Výzkumy a pokusy (Smotlacha) bylo dokázáno, že ze 3.000 druhů u nás rostoucích druhů hub s velkými plodnicemi, je jen asi 10 druhů jedovatých, smrtelně pak jedovatých a hojněji se vyskytujících (a proto zvlášť nebezpečných) jen 3 druhy a to: Muchomůrka zelená (Amanita viridis Pers.) a její varieta Muchomůrka zbělená (A. verna Bull.), muchomůrka bílá (A. virosa Fr.) a závojenka olovová (Entoloma lividum Bull.).

V dužině uvedených muchomůrek je obsažen jed p h a l l i n — bílkovinná látka dosud neprozkoumané konstance — který rozkládá červené krvinky. Na štěstí se uvedené muchomůrky velmi vzácně vyskytují i oproti ostatním muchomůrkám, mezi kterými je většina druhů neškodných, jedlých, ba i velmi chutných.

Dosti vážné, ale jen vzácně smrtelné otravy způsobuje jedna ze zvonovek, podobná zvonovce pastvištní (Nolanea pascua Pers.), jedna vláknice, a to vláknice červeno bílá, ucháč podezřelý (Gyromitra suspecta Kmh.), jenž obsahuje kyselinu helvelovou, a známý ještě hřib satan (Boletus satanas Lenz.) — atd.

Po požití holubinek (Russula), ryzců (Lactarius), lišek (Cantharelleae), slizáků (Gomphidius), plžatek (Limacium) atd. ještě nikdo nezemřel. Je pravdou, že některé z holubinek, ryzců atd. jsou nejedlé a pálivé, ale ne jedovaté. Ani ne dříve za jedovatou pokládaná holubinka vrhavka (Russula emetica Schff.), nebo ryzec ohavný či vrahomléčník (Lactarius necator Pers.) atd.

Je toto tvrzení pravdivé, uvážíme-li, že se u nás ročně otráví houbovými jídly řada rodin?

Tvrdíme, že v těchto případech se zpravidla jedná o otravu n e p r a v o u. S houbami a s houbovými jídly je nutno zacházet tak, jako s masem a pokrmy masitými. Jako nejíme zahnívající, zapařené a zkažené maso, nemáme také připravovat jídel ze starých, zapařených, rozmoklých a plesnivých hub.

Traduje se také, že se lze otrávit i ohřívanými hříbky. Ohřívanými houbami, jak sděluje Smotlacha, se ještě nikdo neotrávil.

V některých případech se jedná opět o zvláštní otravu, která de facto otravou není a otravě se jen podobá svými příznaky, zvláště zvracením, a které říkáme idiosynkrasie. Předmětem této otravy jsou lidé přecitlivělí, kteří těžko snáší i některá jídla, připravená z jater, ledvinek, rybího a i umělého tuku atd., tím méně snesou jídla z hub, které mají dužinu těžko stravitelnou, nebo z hub slizkých, pálivých, nebo vyznačujících se pronikavou vůní.

Nelze také snad i přehlédnouti, jak ukázal Smotlacha, že houbové jedy na psa, ale ještě více na kočku (masožravci) účinkují silněji než na člověka. Na kozy, srnky, krávy atd. (býložravci) neúčinkují skoro vůbec. Dedukujeme z těchto zkušeností, že snad i člověk, pojídající stravu většinou, nebo skoro výhradně rostlinnou (vegetariáni), je oproti houbovým jedům odolnější, než člověk, libující si ve stravě po většině masité.

Při otravách houbovými jedy spočívá léčení v podávání prostředků k dávení a podávání projímadel. Černou kávou hledíme povzbudit činnost srdeční. Varujeme se podávání alkoholu, protože tento, tím, že houbové jedy rozpouští, napomáhá k vstřebání těchto do krve. V každém případě povoláme pokud možno lékaře.

Dr. B. Bayer:

Houbařský trh v Plzni.

Houbařský trh v Plzni oživuje za příznivých poměrů někdy již koncem března, kdy prodavači hub nabízívají malé hromádky šťavnatky březnové čili, jak se jí na Plzeňsku také říká, jiřinky (Limacium marzuolum), houby, která se na Plzeňsku sbírá dosti hojně, nebývá však někdy rozlišována od havelky, třebaže se od ní již dobou výskytu tak velmi liší. O málo později se objevuje májovka (Tricholoma gambosum), která však není tak hojná. Nyní však jest také již doba výskytu chřapáčovitých, z nichž na Plzeňsku nejhojnější jsou smrž špičatý (Morchella conica), z chřapáčů vzácnější chřapáč kadeřavý (Helvella crispa) a pak ucháč (Gyromitra esculenta).

K houbám, které se objevují na trhu počátkem léta, patří špička polní (Marasmius caryophylleus), na plzeňsku tak jako všude jinde velmi oblíbená polévková houba. Stejně oblíbená pečárka obecná (Psalliota campestris) nebývá na plzeňském trhu příliš hojnou a skoro bych řekl, že se v Plzni prodává více temněji zbarvených pečárek, získaných pěstěním. Nejobyčejnější houbou letní i podzimní je liška obecná (Cantharellus cibarius), jíž bývají na plzeňském trhu veliké hromady a jež je také nejlacinější. Méně hojné, ale přece jen pořád na trhu se objevující, jsou syrovinka (Lactarius volemus), ryzec pravý (Lactarius deliciosus), lošák jelení čili medvědice (Hydnum imbricatum), dále pak z kyjankovitých kuřátka zlatá (Clavaria aurea), k. žlutá (Cl. flava) a k. jarmuzová (Cl. botrytis)). Občas jako dosti velká vzácnost se objeví na trhu kotrč kadeřavý (Sparassis ramosa).

Z hřibů h. obecný (Boletus bulbosus) se objevuje mnohem hojnější než h. borový (B. edulis), h. hnědý (B. badius) je již více sbírán než ještě donedávna, ale na trhu se objevuje dosud zřídka. Koloděj (B. luridus) si za to již dobyl stálého místa na plzeňském trhu, snad také proto, že satan (B. satanas), s kterým bývá jinde zaměňován, je u Plzně houbou téměř neznámou. Křemenáč (B. versipellis) a špičník (B. scaber) zaujímají, co se oblíbenosti týče, asi druhé místo ve skupině hřibů a stejně s nimi asi strakoš (B. variegatus), v borových lesech Plzeňska rostoucí v obrovském množství. Z klouzků se objevuje na trhu vlastně jen kl. pravý (B. luteus) a jen výjimkou kl. ovčí (B. granulatus).

Houbami pozdního podzimu jsou na plzeňském trhu jako ostatně všude jinde zelenka (Tricholoma equestre) a havelka (Tr. portentosum), v loni v říjnu byla zde ve velikém množství prodávána čirůvka plavohnědá (Tricholoma flavobrunneum), kterou však nikdo v celém trhu neznal jménem.

Jak je viděti, není plzeňský houbový trh příliš pestrým a je podivuhodné, že celá řada vydatných jedlých hub, rostoucích v těsné blízkosti města, je opomíjena; o těchto však si dovolím podati zprávu v některém v příštích čísel.

M. Marek:

Drobnosti z praktického houbaření.

Zájem o houby v posledním čase u nás (Plavy-Plaw) hodně vzrostl, podobně jako v letech světové války poslední. Ale v pojmenování hub je zmatek. Tak třeba: sluka svraskalá je „špička" nebo „humpolák"; choroš ovčí i srostlý je u nás „václavka"; a václavka (náramcovitka) je zahrnuta pod jméno „opěnka" i s opěnkou (šupinovkou); mladé plodnice Amanita rubescens jsou „lesní žampiony"; holubinky osmahlé jsou „tloustčata" (v podhorské zdejší výslovnosti ovšem „tlouchčata"). Uvedené druhy se u nás sbírají obecně, ale pod těmi popletenými jmény.

Před holubinkami (kromě osmahlé) je u nás skoro všeobecně těžko vysvětlitelný strach, takže i při žalobách na nedostatek hub hnijí jejich krásné exempláře hromadně, nevyužity (kromě těch, které seberu sám). Podařilo se mi však přece jen probudit zájem a důvěru k Amanita rubescens. Ti, kteří se jí nebojí, nelitují, takže jejich ctitelů přibývá.

Při konservování hub upřímně doporučuji užít návodu, který otiskl A. Andres v ČČH, r. XXI., na str. 112. To je způsob uchování hub na dlouhou dobu opravdu spolehlivý. Ztráta chutí a vůní je minimální.

Připojuji zajímavou zprávu o houbařích z literatury:

Podřipští houbaři před šedesáti lety.

„Znát houby naučil se tatínek od p. faráře Chlumského, který byl houbařem znamenitým. Když se všichni houbaři vraceli z lesa zklamáni nebo nejvýš tak jen pro jméno s nějakým bachratým kozákem, pan farář nesl vždycky svůj uzlík plný. Jeho hlavní síla byla, že uměl rozeznávati jedlé holubinky od jedovatých. Jsou to zelenavé nebo červenavé houby s bělostným masem a jedlé se poznají od jedovatých jen po méně peprné chuti. Tatínek se pokoušel několikrát rozeznati je, zvláště když nebylo jiných hub, ale pak se ho vždycky zmocnily pochybnosti a strach, abychom se neotrávili, a někdy je vyházel už sebrané z uzlu před samým domovem. Sbírali jsme houby od časného jara, kdy jsme hledali smrže, až do pozdního podzimu, kdy jsme daleko v lesích až někde u Počapel vyhrabávali z písku zelinky. Z těch byla výtečná polévka, jak to jednou potvrdil tatínkovi dr. Herben v Čase, když jich dostal ještě v říjnu košíček. Špičky jsme sbírávali na mezi, po které se chodívalo do Bechlína. Tatínek říkával, že polévka ze špiček je tak dobrá jako hovězí. Na ty houby maminka někdy, když nebylo v domě peněz, čekávala s dosti napiatým zájmem, neboť jinak musily být k večeři jen brambory na loupačku."

(Z knihy vzpomínek P. Váši: Pod Řípem.)

Josef Hásek (sen.):

Penízovka sametonohá a jiné pozdní houby.

Častokráte za zimní doby od října do února poskytla nám penízovka aksamitonohá dobrého pochutnání. Je to pěkný, medově žlutý penízek, velikosti pětikoruny, uprostřed na hlavičce tmavší, na dosti vysokých nožkách, tmavě sametová, zejména dole. Roste v trsech na kmenech a pařezech stromů. Na Jičínsku je hojně starých ořechů mrazem poničených. Na kmenech i větvích vyrostla na mnohých místech. V Jičíně, v Libosadě, ve Valdicích, ve Lhotě Bradlecké, všude se hojně vyskytly. V Libosadě rostly na vysokých kmenech starých lip. Musel jsem použíti žebříčku, abych je u koruny mohl vyřezati. Též na pařezu topolovém u mlýna Šnejdárku a na starých vrbách u Cidliny jsem je nalezl. V mé zahradě se objevily na pařezech čilimníku a jabloně. Na Štědrý večer a Boží hod vánoční jsme je měli v polévce. 8. února jsem jich z ořechu z Libosadu přinesl klobouk. Každému tuto výbornou zimní houbu doporučuji.

V Libosadě v pozdním podzimku se vyskytly kotrče štěrbákové, na staré babyce u poustevníka v Libosadě nalezly jsme o Štědrém dnu 2 pěkné bílé hlívy jilmové. V lese Lipině pozdě na podzim jsem sbíral bílé strmělky velké, čirůvky osmahlé a j. Na hromadách hlíny, vyvážené u Těšína, při stavbě silnice, rostly až do mrazu kníky obecné, velmi chutné houby do polévky, smažené i připravené jako řízky.

Pozn. red.: Pen. sametonohá je jedna z prvních hub dříve k jídlu nesbíraných, kterou jsem již v mládí poznal a jako jedlou a chutnou vyzkusil. Proto ji také doporučuji ku sběru již od začátků své propagační práce v houbách. Sm.

Dr. Fr. Smotlacha:

Jarní jedlé houby.

Mluvíce o jarních houbách, myslíme dnes především na ty, které se hodí do kuchyně. Houby jsou rostliny druhotné, připojené většinou k rostlinám zeleným, ke stromům, a při vzrůstu a vývoji velice odvislé od počasí. Tytéž houby objevují se v různých letech buď v březnu, v dubnu, nebo konečně i v květnu, podle počasí. Některé jsou při tom časově stálejší, podléhajíce méně vlivu počasí, jiné více. Nejvíce hub a nejdříve na jaře vyrůstá za teplého a vlhkého jara. Je-li jaro teplé, ale suché, nebo, je-li studené a vlhké, pak rostou houby méně. Téměř vůbec nerostou za sucha a chladna. Nemyslím tím ovšem sníh a mráz. Těm vzdorují aspoň částečně houby jen původně zimní, které však můžeme sbírati i v březnu, ba dokonce i v dubnu a květnu. Sem počítejme na př. *březnovku* či *cikánku,* jež roste někdy i pod sněhem a bývá na některých trzích na jaře vyhledávána. V hájích a sadech můžeme sbírati také *penízovku sametonohou* (na pařezech listnatých stromů), jež roste od podzimu do jara i za mírné zimy. I drobná rezavá *kržatka průsvitná* z polních cest a *hlíva ústřičná* z pařezů listnatých stromů sem patří. Zajdeme-li do smrčiny za prvních pěkných teplých dnů po dešti na konci zimy a na jaře, najdeme tam malé úhledné *pen. šiškové,* rostoucí z hnijících smrkových šišek. K nim druží se v borovinách od března do května *pen. provázková,* která je rovněž jedlá. Ovšem je tak malá, že bychom jich museli nasbírat několik set, aby postačily na oběd. Však se takoví vytrvalci mezi houbaři již našli a ti si velice pochutnali. Byla známá ostatně již starým Římanům, kteří ji sbírali ve svých pinetových hájích pode jménem *Agaricus esculentus* či *hubka jedlá.* Začíná tedy jaro houbou historicky významnou a zajímavou i biologicky. Podhoubí její proniká totiž sice celou borovou

šišku, v níž se houba usídlila, ale plodnička neroste ze šišky samé, nýbrž vždy kousek od ní, jsouc s ní spojena jakýmsi provázkem, utvořeným z podhoubí. To má nejen účel, aby se hubka dostala hodně vysoko nad šišku, hnijící v zemi, listí nebo v trávě, a její výtrusy aby mohly do světa, nýbrž je to i proto, aby totiž výtrusy nepadaly také přímo na šišku, obsazenou již mateřským podhoubím, nýbrž aby si našly šišku jinou, mladší, podhoubím dosud neobsazenou. Tuto houbičku může si každý nasbírat, až po pěkném slunečném počasí na jaře zaprší. Nejprve vyrostou v borovinách na výsluní, tedy na kraji borovin, pak i hlouběji v lese. Další známkou prvního jara v lese, zvláště ve smrčinách, je malá černá hubka miskovitého tvaru — *ušíčko černé.* Zde si vzpomeňme také na drobné, ohnivě červené kalíšky — *ohnivce zimního* — rostoucí záhy na jaře v chumáčích na tenkých nožkách na

Obr. 27. *Kržatka průsvitná* (Naucoria pellucida Bull.) jest malá drobná hubka, žlutě či skořicově hnědá, proti slunci průsvitná (vodou nasáklá). Klobouček 1—3 cm šířky, třeň 2—3 cm výšky. Roste po celou zimu a na jaře na polích i na kraji lesa na hnijících kouscích dřeva, listí, slámy, na oddencích trav a pod. U nás žije přes 40 druhů těchto drobných hubek a několik z nich i na jaře, často koncem dubna počínaje. Jsou si všechny navzájem podobné, ačkoliv v podrobnostech je lze velmi dobře odlišiti. Všechny jsou jedlé. V pochybnostech pošlete je do ústř. bezpl. poradny mykol. ústavu (ČMS a ČČH) v Praze III., Karmelitská 14.

zemi v lesích listnatých. Tamže rostou vzácněji na hnijících větévkách větší plodnice *ohn. šarlatového* s kratší nožkou. Houbami jara velice cennými a hledanými jsou též *smrže, ucháče, chřapáče* a *destice.* Je jich mnoho druhů a všechny jsou u nás sbírány a prodávány na trzích. Zvláště je Praha proslulá nejen tím, že zde na trzích odedávna tyto houby se hojně prodávají, ale i proto, že na stráních a v sadech v Praze a v jejím blízkém i vzdálenějším okolí roste mnoho jejich vzácných druhů, zejména smrží. Mohli bychom říci, abychom využili podoby slov, a potěšili houbaře, že Praha je nejen městem věží, nýbrž i smrží. Smrže a ucháče a ostatní jarní houby z jejich příbuzenství zaslouží si samostatné úvahy. O nich píšeme ostatně v ČČH každoročně.

Smrže, ucháče a destice jsou houby čistě jarní, plnící březen a duben. Přecházejí i do května, kdy se k nim připojují některé chřapáče, jež pak rostou často i později. A máj je měsícem bělavých *májovek,* jež rostou v pruzích a kruzích na trávnících i v listnatých hájích a sadech nejen v Praze a jeho okolí, nýbrž i všude jinde u nás. Dnes je májovka (vůní po mouce), vysoko ceněna, třebas, že ji někdy

i úředně omylem nazývají *čirůvkou zápasnou.* S májovkami na trzích se prodávají i podobné *sadovky,* rostoucí ve své bílé formě *(podtrnka)* pod slívami a švestkami, kdežto ve své tmavší odrůdě *(hloženka)* pod hruškami, hlohem a pod. Na pražském trhu těmto chutným houbám říkají rovněž májovky. K jarním četnějším a významnějším houbám patří ještě *šupinovka ranná,* jejíž pěkné obrázky přinesl loni ČČH. I ona patří mezi druhy, které doporučujeme sbírat. Dále sem přináleží *hlízenka sasanková.* Jsou to malé hnědé kalíšky na tenké nožce, vyrůstající z tmavých hlízek v zemi.

Za příznivého léta je květen plný hub, neboť rostou tu také houby podeštné, jako na př. *špička obecná,* rostoucí po dešti od jara do zimy. Často objeví se však i *hřib dubový,* různé druhy *jedlých holubinek* atd. Je-li počasí chladnější, objevují se v březinách *křemenáče*

Obr. 28. *Strmělka červíková* či *kořínková* (Cl. vermicularis Fr.). Jest hubka s kloboukem 2—5 cm širokým, masově červenavým, jakoby nasáklým, později trochu promáčklým; třeň bledší, dutý, stisklý. Lupeny jako třeň světlé, husté. Vůně téměř po mouce. Je to hubka rostoucí časně z jara a to pod modříny. Značně se jí podobá strmělka štěničná, podobně zbarvená a někdy trochu větší, se třeněm spíše kratším, tlustším. Lupeny žloutnou, jsou husté, sbíhavé. Voní silně po mouce; roste na lesních spáleništích. Jest rovněž jarní houba, ovšem trochu pozdější než strmělka červíková. — Foto Tichý, naps. Sm. Arch. ČČH.

březové, v borovinách *loupáky* či *klouzky obecné* se závojem, normálně rostoucí na podzim, *liška obecná* a pod. Často roste na jaře i *hřib májový,* což je obyčejný *borák* čili *hřib borový,* rostoucí obvykle až v pozdním létě, *much. žlutavá* čili *žonkylová, pavučinec,* neboli *kožnatka skořicová* atd.

Jaro poskytuje mnohem méně hub nežli léto a podzim, a proto houbaři, kteří houby studují, znají jarní houby nejlépe. Hůře je to však s houbami letními a zejména s přečetnými houbami podzimními.

Pozn. red.: Článek tento byl vyžádán (a uveřejněn) původně pro N. Pol. Je to stručný a dílčí obsah práce, kterou mám napsanou v podstatě již od r. 1914 a jejíž stručný obsah (včetně hub vřeckatých, o nichž tentokráte se jen zmiňuji), přednáším každoročně ve škole ČMS a ČČH a jednou i v rozhlase. Abych uspořil místa, vynechávám vědecké názvy hub a krátím často i česká jejich jména. Vždyť naší každoroční publikací staly se houby v článku obsažené známými, že každý z našich čtenářů, i bez vědeckého jména ví, o kterou houbu jde. Sdělte laskavě redakci, jestliže někdo v tomto článku bude vědeckých jmen postrádati. Sm.

Část pěstitelská, ochranářská, zdravotní, sběr hub, otravy houbami a j.

Pěstovatelský a ochranný (ochranářský) odbor ČMS zabývá se pěstěním i ochranou hub a přitom i přírody vůbec. V tomto čísle ČČH pro nával jiné látky nepřináší zvláštních článků, avšak chystá za to v knižnici ČČH, jak samostatné práce „Pěstování hub v lese" a „Úvod do poznání čmeláka", tak ve Smotlachově knížce: „100 nových pozorování a myšlenek z hub a přírody vůbec" (č. 25.), několik zajímavých statí. Pro příští číslo máme připravený článek našeho spolupracovníka v pěstování hub Těmína, o pěstování žampionů, který plně poslouží všem čtenářům ČČH, kteří o pěstování hub a zvláště žampionů mají zájem. Přátelům čmeláků sdělujeme, že se nám podařilo nalézti letos krásný roj čmeláka včelího (B. silvarum), jehož hnízdo má redakce k disposici, a o němž podepsaný hodlá uspořádati přednášku. Žádáme čtenáře těchto řádků, pokud ještě se přímo nepřihlásili do pěstitelského a ochranného odboru ČČH, aby tak učinili obratem, sdělivše aspoň stručně zároveň své zkušenosti a činnost z r. 1942 a zároveň i dotazy pro redakci ČČH a pro odbor. Smotlacha.

Vědecký, výzkumný, pěstitelský a ochranný odbor ČMS a ČČH a mykolog. ústavu zařídil, jakožto vnitřní složku i odbor mikroskopický, v němž pracují zájemci z Prahy na mikroskopii hub, zvláště též na kontrole výtrusů. Přihlášky v mykolog. ústavu Praha III., Karmelitská 14, u dra Smotlachy.

Všichni přečtěte důkladně obálku tohoto dvojčísla.

Dr. Robert Vávra:

Z výstavy do výstavy.

Obvyklá podzimní výstava hub České myk. sp. konala se r. 1942 jako r. 1940 a 1941 na Slov. ostrově v Praze, od 30. srpna do 30. září. Sucha, panující od počátku srpna, nemohla výstavu ohroziti, hlavně díky obětavosti předsedy ČMS prof. Smotlachy, který v několikadenních intervalech dodával do výstavy koše čerstvých hub, jednak je se svou chotí sbíral po lesích královéhradeckých, jednak je kupoval — někdy za ceny hodně vysoké, na př. dva krásné kusy hřibu purpurového, B. eupurpureus Sm., jež byly doneseny od Hořic, za 50 K. V neděli večer donášel houby do výstavy p. ing. Havlena z nedělních vycházek. Něco přišlo i jinak a poštou. Děkujeme znovu všem, kteří k výstavě přispěli.

Třídění a určování hub na výstavě vedl hlavně kol. K u l t. Celkem bylo vystaveno během trvání výstavy na 430 druhů hub z celého Protektorátu. To jest mnohem méně, než jiná léta. Z pozoruhodných hub na výstavě uvádím zejména: Prášivku obrovskou, Gl. bovista, zvlášť veliké plodnice bělolanýže, Ch. meandriformis, choroše sírového, P. sulphureus, obrovského, P. giganteus, ohnivého, F. igniarius, a asi 20 druhů exsikátů různých jiných chorošů. Z hřibovitých se objevily dvě velké plodnice satana (B. satanas Lenz), pak budil pozornost hřib podezřelý (B. suspectus), hř. vlčí (B. lupinus), hř. bronzový, hř. obecný ve velké srostlici a mn. j. Byly tam hojně i křemenáče a klouzky. Holubinky byly též silně zastoupeny (asi 30 druhů). Z nich dlužno uvésti zejména h. olivovou (R. olivacea), která byla umístěna tentokrát na témže tácku s h. podrusou (R. alutacea), patrně pod vlivem právě vyšlého prvního sešitu Schaefferových „Holubinek". Liší se jen nepatrně; h. podrusá má lesklý klobouk, olivová matný. Z ryzců uvésti dlužno zejména: R. topolový (L. controversus) ve velikých exemplářích, r.

hnědý (L. helvus), silně vonící jako víno malaga, r. jedlý (L. deliciosus), dále (L. Forninsis, aurantiacus), ryzec vonný, nasládlý a j.

Z muchomůrek chyběla letošního roku císařka (Amanita caesarea), byly však zastoupeny zejména: m. červená (A. muscaria), označená jako „v malém množství jedlá", m. tygrovaná (A. pantherina DC), m. porfyrová (A. porphyrea), „jedlá", m. zelená (A. viridis Pers.), jedovatá, m. bílá (A. virosa Fr.), jedovatá, a j. Bedly (Lepiota) byly zastoupeny zejména b. vysokou (L. procera), b. hřebenitou (L. cristata) atd. Dále dlužno uvésti z bedlovitých v širším slova smyslu penízovku tečkovanou (C. punctata S.). Václavky (Armillaria mellea) byly zřídka donášeny, letos rostly již v červnu. Na podzim se opozdily. Vůbec v lupenatých houbách převládaly po delší dobu výstavy houby vlhkomilné (na př. lišky, ryzce, holubinky), z vlhkých lesů z Hradecka a pak i houby suchomilné. Viz o tom články předsedovy.

Z jedovatých a nebezpečných hub připomínám ještě závojenku olovovou (E. lividum), která se objevila na výstavě v druhé polovině září v několika exemplářích.

Ozdobou výstavy byly tři originální olejové malby hub red. Rambouska. Návštěva na výstavě byla poměrně menší než v minulých letech (houby nerostly), ale přesto měla výstava úspěch.

Po ukončení výstavy byly přeneseny obrazy hub, pak některé exsikáty a preparáty, na př. hvězdice Berkeleyova (G. Berkeleyi) a asi 40—50 druhů čerstvých hub, mezi nimi též hřib satan, na stálou výstavu školskou v Praze IV., Pohořelec č. 25, kde již od jara jest instalována výstavka hub ČMS a ČČH, ke kterému účelu věnoval výbor Stálé výstavy školské (předs. A. Lippert, člen výb. Fr. Matějovský) dva oddíly. Na výstavce je umístěna i literatura ČMS a ČČH.

ČMS vzdává tímto představenstvu stálé výstavy školské díky za dosud projevenou blahovůli a žádá, aby jí tato byla i nadále zachována. Doporučujeme pozornosti našich čtenářů Stálou výstavu školskou a výstavku ČMS, právě uvedenou.

Výstava se konala jako vždy za spolupořadatelství ČČH a Smotlachova mykologického ústavu, který se uplatňuje svou prací a materiálem.

Při pořádání výstav hub jde nyní náš předseda dr. Smotlacha opravdu z výstavy do výstavy. Každoroční výstava ČČH a ČMS, kterou pořádáme pravidelně od r. 1920, resp. 1910, byla letos (1942) jeho 106. výstavou, Nový Bydžov (koncem října) 116. a právě zmíněná stálá výstava školská v Praze IV., Na Pohořelci jeho 117. výstavou. Celkem uspořádal r. 1942 14 mykologických výstav.

Jaroslav Beneš:

Dva zvláštní případy z mého sběru hub.

1. Loni jsem prvně začal sbírati růžovku. Tato mi velice chutnala. To mně povzbudilo a připojil jsem k dosud sbíraným chorošovitým houbám a růžovce, též holubinky (kolčaví, namodralou a j. jedlé). V pokrmu pak ve směsi s ostatními houbami, zdály se mi holubinky celkem dobré. Po této zkušenosti učinil jsem pak pokus jen se samotnými holubinkami. Různé, „sladké" holubinky, nechal jsem si upraviti jako „smaženici" (dušené) a pak jsem je jedl s chlebem. Při tom jsem pozoroval: Holubinky byly jaksi houževnaté, resp. tvrdé i při delším dušení. Při požívání takto upravených holubinek, pociťoval jsem jakýsi škrablavý pocit v krku. Po určité době cítil jsem těžkost v žaludku, která trvala, dokud houby nebyly stráveny, jakož i určitý sklon k vrhnutí. Přes to jsem opakoval tentýž pokus ještě jednou. Výsledek byl stejný. Z toho usuzuji, že pouze samotné holubinky se k úpravě jídla nehodí. Nebo se snad mýlím?

2. Při sběru hub přišel jsem na veliké množství stročku rohového. Tato houba je všude označena jako jedlá. V některé příručce se doporučuje jako „chuti výtečné“ (Macků, Český houbař), v jiné (Melzer: Jedlá či nejedlá), že usušená, jako „jemné koření do omáček a polévek“ a pod. Nechal jsem tudíž tuto houbu upraviti stejně, jako výše uvedené holubinky. Jídlo jsem snědl večer před spaním, houba mně celkem chutnala. Leč v noci byl jsem náhle probuzen nevolností, a pak jsem byl postižen vrhnutím. Jinak jsem žádné jiné, vážné příznaky naprosto nepozoroval. — Mohl byste mi, pane doktore, podati k těmto dvoum případům patřičné vysvětlení?

Pozn. red.: Holubinky i stroček jedl jsem několikrát beze škody. Snad je to indiosynkracie. Prosíme laskavé čtenáře o další sdělení o tom. Smotlacha.

Dr. F. Smotlacha:

Jak zkoumati jedlé a jedovaté houby.

Přezkoušel jsem, pokud se týče jedlosti a jedovatosti, od svého mládí a to většinou několikráte, daleko přes 1500 druhů různých velkých hub, jak jsem se s nimi v mládí postupně setkával.

Obr. 29. *Zvonovka jarní* (Nol. erophila Fr.). Klobouček 2—5 cm široký, zprvu kuželovitý, později s tupým hrbolem, na okraji slabě podvinutý, křehký, slabě masitý, silně nasáklý, černohnědý, za sucha zašedlý, hedvábně lesklý. Třeň trochu delší než šířka klobouku, křehký, dutý, obyčejně smáčklý, šedohnědý, jakoby vláknitě hedvábný. Lupeny dosti řídké, různě široké, při třeni nejširší a vykrojené. Zprvu růžové, pak špinavé. Roste od března do května na suchých, sluncem vyhřátých stráních, krajích lesa, ve vřesovinách, na pastvinách a pod. Jest jedlá. Avšak jedna zvonovka velmi jarní podobná a rostoucí v květnu a v červnu, může způsobovati nepříjemné otravy, spojené s dávením a průjmy. Dále se jí podobá bradavkou nápadná zvonovka bradavkatá (N. mammosa Fr.). Je pěkně vonná, roste rovněž často již na jaře. Za příznivého jara rostou u nás někdy již v dubnu 3—4 druhy zvonovek. — Foto Tichý — napsal Sm.

Jakým způsobem jsem je zkoušel?

1. Především jsem všechny okoušel za syrova, ovšem ve většině případů jen v malém množství. Obtíže jsem zjistil jen u hřibu satana, kde jsem po okusení silně vrhl, trpěl bolestmi hlavy a průjmy.

2. Jedl jsem je vždy v polévce,
3. v gulášové omáčce (značnou část všech zkoušených druhů),
4. usušené (značnou část všech zkoušených druhů),
5. v soli (značnou část všech zkoušených druhů),
6. ve větším množství i za syrova.

U všech hub začínal jsem vždy s okusením hub za syrova, tedy v malém, pak v polévce a teprve později zkoušel jsem je ostatními způsoby. U podezřelých hub nebo u takových, u nichž jsem naprosto nemohl vědět, zda nejsou jedovaté, postupoval jsem zvláště opatrně a bral jsem k první zkoušce jen zcela malé kousky. Teprve když zkouška v malém dobře dopadla, zkoušel jsem houby podezřelé ve větším množství, až jsem se nakonec přesvědčil, že jsou jedlé.

To, co jsem konal od mládí, v tom dnes pokračuji. Dnes, kdy mám houby rozděleny podle tříd hodnoty, zkouším je znovu a znovu, abych si toto zařazení u každého druhu odůvodnil a upevnil. Při této příležitosti zkoušel jsem houby nejen sám o sobě, nýbrž i v různých kombinacích a směsích, čímž se snažím houby méně chutné, které by se samy těžko uplatnily, upotřebiti ve směsi. Zjistil jsem také, že v různých směsích dobře volených získávají jak houby méněcenné, tak houby cenné, takže tyto houby, pokud se týče využití jich, můžeme takovouto směsí zlepšit a zdokonalit. Směsi hub mají význam nejen u hub čerstvých, nýbrž i u hub sušených, solených, v octu nakládaných atd. Při tom je stále třeba myslet na houby jedovaté, pamatovat, že houby otravují nejenom čerstvé, nýbrž i usušené, v soli, naložené do octa. Dále, že houby působí docela jinak v malém a ve velkém. Někteří ze starších autorů se domnívají, že jedovatost hub zmizí, když je zbavíme pokožky. Zjistil jsem však, že jed u jedovatých hub je obsažen v celé plodnici a nikoliv jen v pokožce.

V mém výzkumu pomáhali a pomáhají mi četní spolupracovníci v Čechách a na Moravě. Jsou to všichni přispívatelé ČČH ze starších dob, jichž je přes 300. Dnes pracuje na výzkumu hub po stránce jedlosti a jedovatosti nejméně na 100 našich houbařů, z nichž mnoho přispívá do ČČH a všichni mi podávají zprávy o svých pokusech s houbami jedlými a jedovatými, o otravách houbami, které sledují atd. Ze starších spolupracovníků uveďme pí. Olgu Zvěřinovou, Ing. V. Saka atd., z dnešních Ing. Bendu, Rudolfa Beneše, Dra Bohuslava, Leu Divišovou, J. Horáka, Fr. Kovaříka, S. Krejčího, M. Langra, M. Schmidta, J. Sokolovou, J. Sýkoru, Dr. Šedivého a Dr. R. Vávru atd., atd. Jejich práce se uplatňovala a uplatňuje stále k prospěchu celku. Soupis těchto spolupracovníků právě pořizujeme.

Výzkum jedlosti a jedovatosti hub, konaný zvláště u hub podezřelých, je velmi záslužný a ČČH a ČMS jistě tuto zásluhu uznají.

Žádáme všecky čtenáře ČČH, aby redakci zaslali zprávy (předpisy, články) o jedlosti a chuti našich nejrůznějších hub. Tato práce bude míti ve svém souhrnu velikou cenu.

Výzkum hub.

Dr. F. Smotlacha:

Několik výzkumů o václavce.

1. Václavka obecná (Arm. mellea) je našemu lidu od pradávna známa jako houba jedlá, a její jméno je známo ve všech našich krajích. Kdysi se sbírala k jídlu všeobecně, avšak časem tato všeobecná znalost se ztrácela, takže na konec byla sbírána k jídlu jen na málo místech. Naše kursy a výstavy, konané v Praze i na venkově od r. 1910, spolu s celou činností ČMS a ČČH, rozšířily znovu znalost václavky a upozornily na její význam, jakožto houby jedlé a chutné. Přes to jsou však ještě kraje v Čechách a na Moravě, kde na podzim zhnije václа-

vek na fůry. Tomu chceme nyní úplně zabránit. Proto žádáme všechny členy ČMS a odběratele ČČH ve všech střediscích houbařských v Čechách a na Moravě již nyní, aby v roce 1943 upozornily všechen lid znovu na václavku, aby, až na konci září opět poroste, nebyla zanedbána.

2. Václavka obecná, známá naše saprofitická a někdy i parasitická houba, patří vlastně mezi houby stěhovavé, jak se může každý přesvědčit, kdo sleduje její výskyt v lesích nebo zahradách, že se tam náhle objeví nejprve na př. jen na jediném místě, druhý rok na několika, až konečně zasáhne celý les nebo jeho velkou část. Václavka tvoří totiž celé, často velké plochy, porostlé podhoubím stejně starým, které vytvořuje také na jeden ráz na hnijících pařezech a kořenech stromů všude svoje plodnice stejné v celé oblasti. V sousedství pak vyrůstá obyčejně další a další kolonie václavky, již trochu časem růstu i vzhledem plodnice odlišná. Kdežto však u mnohých hub hřibovitých, zvláště modráků a žlutohřibů, podhoubí roste 20, 30, 40 i 50 let na jednom místě, pokud totiž tam rostou příslušné stromy, u václavky nastává po několika letech změna. Navykli jste si na př. jezdit někam do lesa vždy na podzim na václavky, kde hojně rostly 2, 3 i 5 let. Avšak najednou zmizí. Někdy zde zapůsobí přílišné sucho, většinou však je to proto, že václavka zde vyčerpala všechny živné látky v pařezech, hnijících kořenech atd., že zničila, případně i slabé stromky, a přestěhovala se pak dále na místa, kde je pro ní ještě dostatek výživy. Pozoroval jsem toto stěhování václavky na mnoho místech, zvláště také na své zahradě, kde jsem si ji pěstoval. Na zahradě našeho spolupracovníka, p. tov. Kubičky, který tam má i kus lesa, po 3 roky, kdy houby tam sleduje, václavka nikdy nerostla, až r. 1942 se tam objevila.

3. Upozornil jsem již, že václavka je jednou z nejhojnějších hub u nás a ve střední Evropě vůbec, ba i v celých mírných pásech země, kterou již před 30—40 lety vypěstovali v Americe ve zkumavkách. Je to zřejmě houba dnešní doby, které se na zemi dobře daří, a která nejen zde roste ve spoustách, nýbrž je i velmi proměnlivá ve svém vzhledu. Ač tu jde o jeden a týž druh, vidíme ji mnohdy drobnou, jindy velkou, jednou s bradavkami na klobouku, jindy bez nich. I v barvě jsou odstíny, při čemž jsem již upozornil i na plemeno, které je celé žlutě ojíněno. Když jsem začínal se svou vědeckou prací v houbách, tu mne tyto proměny udivovaly, avšak později jsem je zjistil také u mnoha jiných druhů, kde ovšem zůstávají často nepovšimnuty. Sledujte jen, jak je proměnlivá růžovka, much. červená, lakovka, nebo i mnohé hřiby. Teprve když pečlivěji takovýto druh pozorujeme, vidíme tuto jeho proměnlivost. Vzpomeneme si při tom na proměnlivost domácích zvířat, na př. králíků, slepic, holubů atd. Václavka je také tak trochu domácí houba, neboť sleduje člověka v jeho lesních i sadových kulturách. Proměnlivost václavky není tím vším vyčerpána. Již před 30 lety jsem zjistil na př. i plemeno václavky, které nemá závoj a límec, ač se od ostatních václavek ničím jiným neliší.

4. Václavky jevily v r. 1942 velikou nestejnost, pokud jde o vzrůst plodnic. Tak vyskytly se především vlivem střídavě teplého a studeného vlhkého počasí na konci června, kdy byly poslány do ústřední poradny z několika míst z Čech. V širém okolí pražském se vyskytly na mnoha místech, zejména v době od 6.—20. července, kdy bylo vlhko a chladno po předchozím teplu. Místy vyrostly celé chomáče václavek, jež byly sbírány na kila. Sám jsem ji sbíral na Hradecku i v okolí pražském. Do poradny donesli ji četní spolupracovníci, na př. p. Kopal Jan a Kopal Boh. ze Šáreckého údolí. Většina těchto václavek byla červivá. Tamtéž sbíral ji v létě p. dr. Vávra. Také inž. Havlena nalezl ji v téže době v údolí břežanském a p. Jar. Mrvík v lesích u Radotína. Sběr václavky v době kolem 12. července byl nám hlášen z mnoha stran. Vysvětluji její objev stejně, jako minulá leta (1940—41), proměnlivým počasím, ač by snad místy mohlo jít také o zvláštní rannou odrůdu. V této věci bude nutný ještě další výzkum.

5. V době, kdy u nás nejvíce václavky rostou, tedy na konci září kolem sv. Václava, letos václavky nerostly, neb bylo téměř všeobecné sucho. Výjimečně se objevily trochu později po malých deštích, na př. na Hradecku, kde se jako velká vzácnost prodávaly. Později, jak začalo pršet, někde začátkem, jinde koncem října, objevily se ve spoustách a pak rostly hojně, někde i v listopadu. Kupodivu však václavka, která jindy roste hlavně koncem září, vyrostla na vhodných teplejších místech v hájích r. 1942 ještě v prosinci. Tak jsem ji sbíral ještě v pol. prosince v Šárce na již. svazích ve smíšeném lesíku, který byl dobře prohřát. Podobně ji sbíral i p. Langer v Jevanech; rovněž do poradny a na pondělní přednášky byla donesena v prosinci 1942 z několika míst. Působilo tu její opožděný vzrůst opožděné léto, které svým suchem posunulo vegetační dobu hub o měsíc až dva.

6. Václavka je houba kodexová, kterou je dovoleno prodávat na trzích a která odedávna je na nich dosti hledaná. V domácnostech se upotřebuje za čerstva na všechen způsob, při čemž je zvlášť chutná v octě a přímo výborná v soli. Za syrova, zejména ve větším množství se nedoporučuje, neboť může způsobiti otravy, patrně původu alergického. Vysvětlíme si to tím, že za syrova má chuť trochu zatrpklou a je při tom i tuhá, chrupavkovitá a tudíž za syrova i těžko stravitelná.

A. Kolář:

Houby v okolí Nov. Etynku.

Letošního roku (1942) v nejbližším okolí Mlýnku u Nov. Etynku nacházím doposud jen nepatrné stopy po houbách. Houby, které spoře po dešti vyrostly, ať jedlé, které lid zde nesbírá, ať muchomůrky a jiné druhy, byly po lese rozkopány a pro sběr znehodnoceny. Hříbka jsem r. 1942 dlouho neviděl. Jen specialisovaní houbaři novo-etynští, jako pp. Šuler st., Jedlička a j. ve vzdálenějších lesích na známých místech našli hřiby, ale také ne mnoho. Zde se vyskytovaly lišky, ale tak malé, že je nebylo možno sbírati; po dešti našel jsem rozkopané podzemky, holubinky olivové, nazelenalé i červené.

Loňského roku nacházel jsem rozkopané a znehodnocené pro sběr i much. načervenalé, krásné exempláře, které by houbař s chutí sebral a rozmetané po lese, jakož i medvědice, mlynářky, žemličky, čirůvky, slizáky, mlženky a j. Bylo by velmi žádoucno, aby opravdoví houbaři, kteří jsou na hony vzdáleni tohoto houbařského lesního vandalství, působili vhodným a šetrným způsobem na návštěvníky lesa, zvláště na naši dětskou omladinu, aby houby, které nesbírají, neničili a nerozkopávali. Houbař, který je zná, s povděkem je sebere. A i houby nejedlé jsou ozdobou lesa a mají svůj účel.

Další zlořád, zvláště v době borůvkové sezony se vyskytující, letos v neobyčejné míře, je pokálení pěšinek a cest v lesích, pasekách, planinách, i pěšinek mimo les v polích, lukách a míst v bezprostřední blízkosti pěšinek a cest. Tento zlozvyk je znakem nevychovanosti dětí, které si ani neuvědomí, že to není slušné a je to známkou malého smyslu pro čistotu, hygienu a estetiku. Lidé dobré vůle, rodiče, učitelé, šetrně a rozumně poučí mládež, aby se tohoto nekulturního zlozvyku vystříhala.

Cizinec i letní host, který se s uvedeným nešvarem setká, ihned učiní si špatný obraz o celé dědině, který dává vysvědčení i o civilisaci a kultuře obyvatel.

Pozn. red.: ČMS a ČČH ochraňuje samozřejmě les i po stránce čistoty a zabraňují také rozkopávání hub, o jehož původu píšeme na jiném místě.

J. Kubát:

Houbaření v okolí Smidar.

V žírném kraji okolo Smidar je produkce živočišná, hub si velmi nevšímali a proto je nedůvěra k různým holubinkám, václavkám, hlívám a jiným ještě jedlým houbám. Avšak po loňském upozornění a vlastním požívání, které jsem demonstroval, přicházejí rozumným kuchařkám nyní vhod jako houby polévkové a vhodné k nakládání do soli, takže nyní nakládají i václavky, když nemají dosti žampionů. Nouze je naučila i denaturovanou dobytčí sůl propláchnouti vodou a upotřebit z nedostatku soli kuchyňské.

Účinnou propagací byl ohromný trs mladých václavek, při škole na pařezu vyrostlých, které jsme po třídách ukazovali a k jídlu doporučili. Ochotné děti je potom sbíraly a nosily je — zas jen do školy — a teprve potom jim začaly důvěřovat matky v domácnosti.

O prázdninách jsem byl na žních v Petrovicích a z nedostatku jiných hub jsme vzali za vděk i holubinkami, které jsem musel ovšem požíti nejprve sám. Jsou to charakteristické zkušenosti. Pozoroval jsem, že houby i ve velkých selských domácnostech jsou vítanou změnou na jídelním lístku. Špiček trávních jsem tu našel málo, snad pro velké sucho. Neznámé mi druhy posílám k určení.

*

Václavka mazlavá. Kdo koncem září r. 1938 šel silnicí od Skašova do Lázní Letin, nemohl si nevšimnouti starého buku u stezky, vedoucí k prameni sv. Vintíře. Jeho mohutný, zjizvený kmen byl přímo poset shluky a trsy plodnic *náramkovitky mazlavé* (Armillaria mucida Schrad.). Její bílé, sklovitě lesklé polokulovité klobouky jako elegantní stínítka moderních elektrických lustrů pokrývaly kmen od země do výše asi tří metrů. Jedinečný pohled! (Viz obr.). V. Melzer.

Obr. 30. *Václavka náramcovitka* či *mazlavá* (Arm. mucida Schrad.), kterou možno čítati i mezi penízovky opatřené prsténcem. Roste s oblibou na kmenech a větvích starých, ještě živých buků, ale také jiných listnatých stromů, zvláště po velkých deštích, v létě a na podzim. V Praze na př. na starých stromech na Slov. ostrově se po deštích objevuje. Celá houba je pěkně bílá, zdálky na stromě viditelná, neboť tvoří tu shluky, 3—5 až 9 cm širokých kloboučků, průsvitných a pěkně polokulovitých. Je celá slizká, zvláště na klobouku. Jedlá. — Kreslil V. Melzer, archiv ČČH, napsal Sm.

Sběr hub v červnu 1942 v okolí Plzně. V červnu 1942 sbíral jsem houby v okolí Plzně většinou v malém lesíku, zvaném Zámeček a rostoucí na pískovcových skalách, z větší části borovém, s hojnými břízami a na lesní louce v něm se nacházející, rovněž s břízami a duby, a to: pošvatku šedou a hnědou, šupinovku rannou (na okraji v trávě), špičku obecnou (přímo v lese v trávě), penízovku hustolistou a šiškovou, strmělku červíkovitou, ryzce dubového, holubinku zápašnou a závojenku (E. rhodopodium Fr.). V dalším okolí Plzně v lesích borových a smrkových jsem nalezl i ryzce ryšavé, much. šedé, hol. Linnéovu a třep. svazčitou. Jos. Brožík.

Satan nalezl jsem r. 1942 a také vždy dříve v srpnu až září v karlštejnských lesích za vodopádem v t. zv. „kalhotách". Tam mám trvalé jeho „místo". Kačenky (Verpa bohemica) sbíral jsem na Karlštejně v jižní části Doutnáče. Dr. Oktávec.

Taktéž nalezen nad Karlštejnem r. 1928 v červenci. Dr. Vávra.

Satana nalezl jsem v Chocni („Na Podrážku") v roce 1938. Fr. Guth.

Ve velkém množství v Plasích u Plzně v r. 1932. J. Hlad.

Hřib satan roste za Mníškem od kaple k Voznici po levé straně blízko silnice pod cestou novoveskou (km 6—7) na příkopech. Našel jsem jej tam poprvé v r. 1941. Jaroslav Danihelka.

Růžovníky nazývají kolem Žehuně u Chlumce n. C. a Poděbrad žlutohřiby a modráky, t. j. hřib královský, s nímž spojují hřib bronzový, h. růžovník, h. červenku a h. satanovitý, což vše roste v dubinách (v listnatých lesích) mezi Chlumcem, Poděbrady, Kr. Městcem v Polabí. I satan sem někdy započtou. Josef Urban.

Třepenitku cihlovou užívám do polévky, čerstvou i v soli a jsem s ní spokojen. Dr. Forman.

Špička obecná. Ke článku o špičkách, dovoluji si poznamenat, že já mám už několik let svá místa jen ve vysokém smrkovém lese. Je to kopec a rok co rok jsou mou spásou špičky, které po celém svahu rostou. I na trati mezi kolejemi jsem měl skvělé místo, ale po navežení nového štěrku zmizelo. Rud. Procházka.

Penízovku skvrnitou zkusil jsem ve velkém smaženou v říjnu 1942, kdy začaly v brandýských borovinách silně růsti a přesvědčil jsem se, že jsou hořké a nechutné. Dají se tedy upotřebit jen ve zcela malém do hubné směsi a zejména do polévek, kde se uplatní hubná chuť, kdežto hořkost téměř zanikne. Václav Hájek.

Suillus cyanescens (modračku), sbíral jsem v červenci r. 1940 v lesích u Bělče (Třebechovice p. Or). Byl (podobně jako pestřec obecný) hojný v borovinách na zvlášť písčitém podkladě. V červenci 1942 jsem jej sbíral v jednom kuse ve vysokém borovém lese u Dvorců (blíže trati Čelákovice—Lysá n. L.). Dr. Weselý.

Muchomůrku bílou nalezl jsem r. 1942 v listopadu v Klánovicích. Donesl ji do ústavu, kde mi bylo sděleno, že vyrostla opožděně, jak zpožděním hub od jara, tak suchým a teplým počasím na podzim. V každém případě šlo tu o výjimku. Stanislav Tauer.

Naleziště muchomůrky zelené ve Hvězdě u Prahy. Po několik let je mi známo místo ve Hvězdě, kde pravidelně (ještě r. 1941 — letos jsem tam nebyl), se objevuje v červnu až v srpnu. Vejdeme-li do Hvězdy západním vchodem a obrátíme-li se ihned vlevo sever. vých. směrem po průseku 250—300 kroků, pak zabočíme vlevo na svah, bude to asi uprostřed mezi průsekem a zdí. Místo bylo hlavně na okraji

jámy, od níž pak vede starý příkop dolů do úžlabí. Bude to skoro místo, kde na spec. mapě Velké Prahy leží spodní (jižní) kolečko trojky výškového označení 366 Zámečku Hvězdy. Některá léta se objevila v celém okolí popsaného místa, jež je současně hranicí mlází, vlastně křovin a vysokého dubového lesa. Karel Štusák.

Houby v zahradě Kinského sbírám dávno. Hlavní moje nálezy v minulých letech z jedlých hub byly tam žampion obecný a ovčí a pak dvě krásné pýchavky obrovské, které rostly na kraji trávníku v křovisku. Pochutnal jsem si na řízkách z nich. Dr. Fr. Patzner.

Slzivky opratlé, havelky a pozemky jsme měli ještě 18. XII. 1942 v polévce a velice jsme si pochutnali.

Čirůvky pozemky sbíral jsem ještě 26. prosince, dal do polévky a podědil známé. Byla velmi dobrá, třebas nedocílila kvality havelky, jež jsou ovšem výtečné. Příležitostně dovolím si poslati do poradny další houby ze svého sběru. Ant. Kárný, Brno.

Plžatku pomrazku, které, když zmrznou, trochu žloutnou, čir. kravskou, která po mraze červená a čir. červenožlutou, všechny samozřejmě mrazem již postižené, sbíral jsem v borovině v Debři nad Jizerou do 8. XII. 1942. Současně nalezl jsem pod smrkem i hř. obecný s pěkně bílou hlavičkou. Všechny uvedené houby jsem dal do polévky. Chutnaly výborně. Josef Macháček.

Ucháče obrovského (G. gigas) našel jsem v Povltaví (mezi Svat. proudy a Morání) dne 28. III. 1943. Mírný svah, jihozápadní strana, silně humusní půda, polomy prosvětlená mýtina, v borovém lese, sousedícím se smrkovým a habrem porostlou strání. Na 10 m² nalezeno asi 1¼ kg krásně vyvinutých plodnic. A tento sběr opakoval se tu i za týden. Antonín Švejda.

Ušíčko černé jsem sebral na Báních u Zbraslavi velmi záhy z jara 1942. V polévce bylo chutné. K. Poner.

Redakce děkuje výše uvedeným spolupracovníkům ČČH za jejich sice stručné a krátké, ale cenné zprávy a článečky, neboť ví, že mnohým čtenářům jsou milé, ba, některým nejmilejší. Dnes nemá člověk čas číst dlouhé články a dlouho uvažovat. Drobné přečtou se v krátké chvilce, kdy máme právě volno, a vykonají svůj úkol.

František Musil:

Ještě zmrzlé houby.

U nás ve Studené bývá zima o 3 až 4 týdny dříve, nežli kolem Prahy a Hradce. V listopadu 1942 sbíral jsem velmi mnoho a velmi dlouho klouzky obecné a kravské. Přesto, že již v noci vždy mrzlo několik dnů před tím, nalezl jsem 14. XI. ještě dvě veliké kabely klouzků obecných, kravských, havelek, krásně vzrostlých a zachovalý slizák mazlavý, veliký hřib se světle hnědou hlavou a čirůvky nahé. Všechny tyto houby byly zmrzlé jako kamínky. Část jsme jich spotřebovali ihned na smažení a část jsme naložili do octa (klouzky a čirůvky). Jíme je nyní a jsou velmi dobré, jako kdyby byly nakládány nezmrzlé. Zbytek hub jsme měli ve sklepě asi čtrnáct dnů a to ve zmrzlém stavu. Brali jsme z nich vždy část, nechali rozmrznout a dávali je do polévky. Byly velmi dobré, jako čerstvé.

V prosinci jsem šel do lesa, když poněkud oblevilo. Bylo tam ještě dosti čir. nahých a havelek. Byly však prosáklé vodou — jinak zachovalé, ale nesbíral jsem je již. Za to pomrazky rostly ještě zač. prosince a posledně jsem je měl v polévce těsně před Vánocemi.

Připomínám, že můj výčet hub, které byly v listopadu a prosinci v lese není úplný, jelikož nejsem dosud mnoho zapracován, takže druhy, které neznám, jsem si nepamatoval.

Dr. F. Smotlacha:

Z činnosti ústřední poradny a výzkumny ČMS a ČČH r. 1942.

Ústřední poradna měla r. 1942 neustálou práci, neboť docházely houby každodenně od jara do vánoc jak donáškou, tak i poštou, při čemž přibyly již v listopadu i houby sušené. Není možno vypsat všechny zajímavosti, které došly. Zvlášť jsme si cenili jedlé houby, došlé ve větším množství, které jsme ihned přezkoušeli co do chuti v polévce a guláši. Každodenně vařili jsme dopoledne několik polévek a gulášů. Tak na př. ještě 19. XII. přinesl p. řed. O. Rozum ze Šárky celý kilogram třep. vlahomilných, které jsme přezkoušeli v guláši. Chutnaly všem znamenitě. Vrch. zahr. města Pelhřimova F. R. Točík, koná výzkum tamního krásného parku po stránce hub, ještě 10. XII. 1942 poslal pen. kuželovou a sametonohou, čir. nahou a zemní, třep. makovou, strm. podehnutou a plž. modřínovou. Vidíme hned podle hub, že pelhřim. park (Husovy měst. sady) obsahuje stromy jehličnaté (modříny, jedle, vejmutovky) i listnaté. Jsou tam zřejmě i pařezy, na nichž rostou houby.

Ještě o vánocích 1942 rostly jedlé houby. Bezplatná poradna ČČH a ČMS dostává i v zimě mnoho zásilek hub ze všech krajů Čech a Moravy, nejen k určení, nýbrž i jako doklad výzkumu, které houby rostou u nás ještě v zimě. Tak jsme zjistili ze zásilek v prosinci, že proti zimě nejvytrvalejší z jedlých hub hřibovitých je klouzek či loupák obecný, hřib obecný čili smrkový a drobný hřib peprný; z čirůvek zelinky, havelky, ozimky, pozemky a čirůvka dvoubarvá, z plžatek modřínová a borová čili pomrazka; z penízovek především sametonohá a šišková, které rostou celou zimu, pak kuželová. Místy se najde ještě také hlíva ústřičná, třepenitka vlahomilná, maková, cihlová, různé podzimní strmělky, helmovky, kržatka průsvitná a j.

Ještě koncem ledna 1943, když vlivem oblevy sešel zvlášť na teplejších svazích lesů v okolí pražském sníh, doneseny byly některé z níže uvedených hub do naší ústř. poradny. 25. I. donesl na př. p. tov. Kubička ještě dobře zachovalé (trochu již plihé) peníz. kuželové. Sbíral je ve vysoké staré smrčině (kde je v zimě nejteplejší). A p. Urban přinesl 1. II. množství plž. borové (pomrazky), jež nám výborně chutnala, stejně jako i p. pokl. Langerovi. S nimi byla i pen. kuželová, kržatka průsvitná a j.

Penízovka sametonohá, kterou jsem začal propagovati ku sběru již r. 1910, těší se dnes veliké přízni našich čtenářů a obecenstva vůbec a je také stále donášena a posílána do našeho mykol. ústavu (poradny). Koncem ledna byla donesena několikráte ve stavu vlivem mrazů dosti sešlém. Někteří houbaři donesli pen. sametonohou z několika praž. parků, jejíž nožky byly bez sametu. Zdá se, že tu jde o variací proměnou počasí, nebo je to řádná odrůda?

Kdo ví něco bližšího o této houbě? V dubnu přinesl p. Urban chomáče této houby celé vybledlé, rostly v listnatém háji na pařeze.

Satan byl přinesen p. Urbanem i v ned. 11. X. z těchže míst, jako týden před tím. Byl již silně poškozen nastalými chladny a špatně se vyvinul. Za to dr. Oktavec přinesl ze své „mykol. zahrady" z okolí Karlštejna (směrem k Srbsku), kde je moje dávné naleziště satanů a kde jsem je s prof. Velenovským sbíral již v r. 1908, dva pěkné starší kusy, středního vzrůstu, z nichž jeden byl okousán na klobouku silně veverkami. Patrně jim satan ani za syrova naprosto neškodí.

Pan J. Urban sbíral v lesích v okolí Žehuně i dne 17. X. mnoho hub, při čemž zjistil, že veverky a myši úplně ožírají zejména hřiby. Z pozoruhodných nálezů budiž uvedeno několik kusů much. zelené,

pak byl nalezen B. elasticus. P. Urban zjistil, že satan roste v lesích žehuňských na několika místech na kraji dubin a to s oblibou také tam, kde roste babyka. To odpovídá i mému zjištění, neboť jsem sbíral satan vždy na kraji dubového lesa, kde vedle buku, habru, rostou při kraji babyky, lísky, trnky, hlohu a pod. Spolu se satanem roste zde obyčejně i hřib hlohový (B. crataegi), podezřelý (B. suspectus) a j.

Limc. měděnkovou, zmrzlou sice, ale dobře zachovalou, přinesl dne 7. XI. 1942 p. dr. Vávra, který donesl i kržatku (Naucoria crobula) a pen. hustolistou, vše sbíral v Šárce. Hlívu ústřičnou donesl dr. Veselý. Pomrazku, třep. zakouřenou, jakož i čir. zelánku a havelku z lesů říčanských týž den přinesl dr. Forman. Všecky tyto houby byly mladé, pomrazky a zakouřené rostly hojně. Vše bylo porušeno mrazem.

Třep. cihlovou, kterou doporučujeme k jídlu, třebas je trochu hořká a kterou nakládáme i do soli, sbírá mnoho našich čtenářů, ovšem s různou zálibou a s různými výsledky. P. dr. Forman sbírá ji k jídlu a pochvaluje si ji a to jak použitou za čerstva, tak naloženou do soli. Bylo by dobře, kdyby všichni naši čtenáři, kteří třepenitku cihlovou sbírají k jídlu, sdělili, jaké s ní mají zkušenosti. Uvažme, že třepenitka cihlová roste na podzim a zvláště za některých let, často až do zimy, místy dokonce ve spoustách, takže by bylo škoda, kdyby byla zcela pomíjena.

Zkoušky třepenitek k jídlu provedli p. Bubník a Langer letos s následujícím výsledkem: třep. svazčitá, vařená ve vodě jest přihořklá a nepříjemné chuti; třep. cihlová, vařená v polévce je chutná houba, jejíž hořkost vařením zmizela; třep. maková jest chutná; třep. vláhomilná též vždy výborná. Tím potvrdily jen staré naše zkušenosti. Tyto houby propaguji již od r. 1919.

Ještě o ván. svátcích 1942 doneseny byly houby z lesů od Kostelce nad Orl. Byly to ze smrčiny: čir. nahá a třep. cihlová. (Donesl A. Marek.)

Třep. svazčité a cihlové, jak jsem pozoroval přímo v přírodě, avšak zejména také několikráte při donáškách a zásilkách hub, nemění, sbíráme-li je na podzim po prvních mrazech, případně i ze sněhu, někdy barvu svých lupenů. V tomto případě zůstávají lupeny těchto třepenitek buď živě bledožluté (u třepenitky zakouřené), nebo živě sírově žluté (u třepenitky svazčité). Jelikož se tak děje také u plodnic dospělých, budí často plodnice obou těchto druhů dojem nových, nějakých hub neznámých. Jde tu patrně o vliv chladen a mrazů, čímž se vývoj výtrusů u obou uvedených druhů zastavuje a tím ovšem i změna barev u lupenů.

Celkem obdržela ústřední poradna ČMS a ČČH, čili mykol. mého ústavu za rok 1942 na 2.500 zásilek, a 2.500 donášek hub k určení. Mimo to bylo na 3.000 dalších dopisů, týkajících se výzkumu hub a pod. Také v otázce pěstování hub došlo mnoho korespondence.

Úhrnem vyřídil a odeslal můj mykologický ústav r. 1942 přes 7.000 dopisů; je to největší dosud činnost od jeho začátků.

Houbařská školení a výstavy r. 1942.

Houbařský kurs (škola) a výstava hub v Rokycanech. 22. a 23. VIII. 1942 byl v Rokycanech pořádán Okr. osv. sborem houbařský kurs a výstava hub. Program byl bohatý. Přednášeli: prof. dr. Fr. Smotlacha na téma: Houby našich lesů, řed. F. V. Baláček (předseda ZÚOS): Zpracování hub v kuchyni a MUDr. Kamil Jágr: První pomoc při otravách houbami. Přednášky se konaly v sobotu dop. a več. V sobotu dopol. byly přednášeny pro učitelstvo. Sešlo se 120 učitelů z okresu, kteří se zájmem sledovali celé dopoledne přednášky. Odpo-

ledne prof. Smotlacha jim přednášel přímo ve výstavní síni. Tam se seznámili s mnohými druhy hub, které nikdy ani nesbírali. Jen holubinek bylo 15 druhů. Celkem vystaveno 82 dr. hub a bohatá literatura. Od houby k houbě vysvětloval p. prof. Smotlacha velice zajímavě znaky hub, důležité pro jich určení. Posluchači si proto odnášeli mnoho cenných vědomostí a jistě na svých působištích budou šířiti znalost hub dále. Odcházeli spokojeni a těšili se na příští přednášky, které pořadatelé přislíbili. Na rozloučenou s učiteli byla vycházka na houby. Večer byly přednášky stejné jako dopol., ale pro širší veřejnost. Účast byla velmi dobrá. Sešlo se přes 200 posluchačů, vesměs houbaři, kteří se zájmem vyslechli všechny 3 přednášky.

Současně v jedné velké třídě hl. školy chlap. byla za vedení a pomoci p. prof. Smotlachy uspořádána výstava hub. Materiál byl bohatý. Obstarali jej členové Musej. spol. pp. MUDr. K. Jáger a odb. uč. Fr. Jindra, a zástupci Okr. osv. sboru. Výstava těšila se pěknému zájmu. Navštívilo ji přes 300 osob. Dvěma velkým skupinám návštěvníků přednášel během nedělního dopoledne prof. Smotlacha o vystavených houbách. Odpoledne pečovali o výklad MUDr. Jáger a F. Jindra. Mikrosk. preparáty hub, jež byly střídány na 2 mikroskopech, doplňovaly výklady.

Konec přednášek neznamenal konec zájmu o mykologii. Ve výkladní skříni mlékárny p. Rob. Veselého byla uspořádána stálá výstava hub, jež bude trvalá. Otevřena již 14. VIII. t. r. Občanstvo a školní děti přinášeli houby. Odb. uč. Jindra houby určuje a výstavu vzorně zařizuje maj. mlékárny p. R. Veselý, jehož laskavost nutno zvláště kvitovati. Výstava se těší velkému zájmu.

Po celé září a v říjnu 1942 provedena byla propagace sběru hub v biografech v celém okrese diapositivy, které byly pořízeny ze snímků MUDra K. Jágra a V. Kuby.

Prof. Smotlachovi se v Rokycanech, jež mají největší lesní majetek ze všech českých měst a jež mají o houby proto také velký zájem, velice líbilo. Byl ve svém živlu. Prohlédl si mimo jiné i velký ovocný sad p. Krále a R. Veselého, kde vedle několika druhů hub stromových a trávníkových, nalezl i zajímavé staré druhy ovocných stromů (sliv), které mu pan majitel ochotně slíbil do jeho reservace pro tyto stromy na Zámečku u Hr. Králové.

Těšíme se a s námi i celá rodina houbařská na Rokycansku, že v příštím roce opět sem pozveme jak p. prof. Smotlachu, tak p. řed. F. V. Baláčka, aby nám o houbách ještě více pověděli. Tomášek.

Litomyšl. Okr. osv. sbor v Litomyšli uspořádal dne 19. IX. 1942 v kreslírně hl. školy za velmi hojné účasti přednášku prof. dr. Smotlachy: Jedlé houby. Pan profesor, byv uvítán p. šk. insp. Vaňáskem, velmi poutavým způsobem provedl a seznámil přítomné s často nedoceněným bohatstvím našich lesů a dal jim nahlédnouti do tajemství života hub. K doplnění názoru podložil své výklady ukázkami zájemci přineseného živého materiálu nebo pěknými promítnutými obrázky. Po přednášce setrval dlouho s četnými zvědavými posluchači ve věcném rozhovoru. Škoda, že pro nezvykle trvalé sucho houby v našich lesích nevyrostly a tak nebylo možno uskutečnit výstavu hub a houbařský kurs pro učitele. X.

Z Průhonic. Za krásného podzimního dne měli jsme v Průhonicích v houb. kroužku významný den. Na naše pozvání nám velmi ochotně vyhověl náš vynikající houb. odb. p. dr. Smotlacha s váženou paní chotí. 15. XI. zavítali k nám, aby nás seznámili s houbami jedlými, rostoucími na podzim, kterým se lidově jedním slovem říká prašivky. Naše skupina, čítající asi 15 zájemců, za odborného vedení, rozběhla se po lese, který jest světoznámý, a ve kterém též hojně houby rostou. Naučili jsme se znáti a sbírati: Třepenitku průsvitnou, slizák mazlavý,

mechovku obecnou, límcovku měděnkovou, penízovku kůželovou, kalichovku nálevkovitou, čirůvku nahou čili fialovou. Hodně poddoubníků a václavek jsme též našli. To byl údiv, když p. dr. obcházel smrček a říkal: zde by mohl býti hřibek. Nadzdvihl větev a skutečně pěkný hřibek seděl v mechu. Škoda, že pochůzka lesem byla jen krátká, přece ještě při zpáteční cestě byly jsme svědky krásného nálezu, který učinil p. řid. Fr. Blažek a to krásnou, přímo výstavní srostlici dvou hřibů. Velmi neradi jsme se loučili s milými hosty, kteří nám slíbili, že nás na jaře opět navštíví a poučí. Mikulecký.

Přednáška prof. Smotlachy. (Časop. „Týden" č. 42 ze dne 17. X. 1942.) Okr. osv. sbor a Místní osv. kom. v N. Bydžově uspořádaly dne 13. X. 1942 v bio Dagmar přednášku našeho nejlepšího znalce hub prof. dra Fr. Smotlachy. Přednáška doprovázená krásnými svět. obrazy ukázala přátelům mykologie množství výborných jedlých hub, které houbaři nechávají v lesích z neznalosti bez povšimnutí. V předsálí biografu byla instalována výstavka, která shromáždila přes 70 druhů hub, z nichž 52 je jedlých. Za její uspořádání patří uznání i p. uč. J. Vitverovi. Prof. dr. Smotlacha podal svým zábavným a živým výkladem vysvětlení k vystaveným houbám a zodpověděl četné dotazy. Všem, kdož se chtějí naučiti dobře znát houby, doporučuje se ČČH, který je levným učitelem a který přináší nejnovější výzkumy o houbách. st.

Houbařský kurs v Plzni. Okresním osvětovým sborem v Plzni, za přizvání Městského osvětového sboru a okr. šk. výboru byla pořádána v museu dne 3. října 1942 houbařská škola s diapositivy a ukázkami hub. Současně byla na plzeňském náměstí instalována v pouličních vitrinách musea výstava modelů hub, všeobecně přístupná a s nemalým zájmem sledovaná. Okr. šk. výbor umožnil laskavě učitelstvu a žactvu vyšších tříd všech druhů škol v Plzni a blízkém okolí, že se mohli zúčastniti odpoledních přednášek. Byly-li večerní přednášky pp. dr. Fr. Smotlachy o houbách našich lesů, řed. F. V. Baláčka o zužitkování hub a dr. B. Bayera o otravách houbami navštíveny více než četně, byl při odpoledních přednáškách velký sál musea přímo nabit. Pořadatelstvo houb. školy mohlo býti tedy plně uspokojeno. Uspokojeni byli i posluchači, kteří si odnesli mnoho krásných a cenných poznatků.

Houbařské školení v Písku. Po kratším vyjednávání uspořádal Okr. osv. sbor v Písku dne 4. října 1942 v odpoledních a večerních hodinách houbařské školení. Odpolední praktické školení řídil p. prof. dr. Smotlacha, který píseckým zájemcům-houbařům způsobem poutavým a nejvýš milým vysvětlil praktický význam odborného houbaření. Přes sucho podařilo se venkovským školním dětem sehnati pro výstavu a školení přes 70 druhů hub. Písečtí houbaři přišli si výstavou a přednáškou „na chuť". Byl to jejich svátek. Večer bylo absolvováno školení (prof. Smotlacha) s diapositivy, při kterém část programu — houbařství jako hospodářský činitel — obstaral p. předs. ZÚOS Baláček.

Obě školení se konala v Smetanově síni Měst. divadla v Písku. O houbařském zájmu na Písecku svědčí i to, že 100 sedadlová místnost odpoledne i večer nepostačovala. Byl to ovšem nejen zájem o houby, ale i po poznání populárního našeho mykologa, p. prof. Smotlachy.

Za pomoci p. les. kontrolora v. v. Feuricha, zřídil OOS v Písku v květinové síni p. Beneše, na nám. Viktoria, stálý „houbařský koutek", kde na vkusně upraveném stojanu budou vystaveny houby právě rostoucí (s lat. a něm.-českým pojmenováním), s označením míst nálezu a upotřebitelnosti. Tato stálá výstava pracuje s ČMS, ČČH a Smotlachovým ústavem (poradnou v Praze).

Ještě i dnes, po dlouhé době, vzpomínají houbaři z města „moře lesů" na milé hosty a skvělou myšlenku OOS.

Pane dr. Smotlacho a pane předsedo Baláčku, z jara v Písku „na shledanou". Zatloukal.

Z dopisů mykologickému ústavu

(ČČH, poradna, ČMS atd.)

Pane profesore! Četl jsem právě v nedělní Politice lokálku „Hřib satan", s popisem a výzvou, aby houbaři hlásili jeho výskyt na adresu na Zámeček. Vzpomněl jsem si, že v letech 1919/1920, kdy jsme se poprvé a naposled na dvou houbařských Vašich kursech setkali a kdy jsem pak byl s Vámi na výletě v Radotíně a Černošicích a později v Mníšku, jezdíval jste na dovolenou na Zámeček a předpokládám, že novinářská výzva vyšla z Vašeho popudu.

Zajímají-li Vás i negativní zprávy, mohu sděliti, že ve vzdálenosti do 15 km od Kolína, téměř určitě neroste. Jsem v Kolíně teprve od ledna letošního roku (1942) a v každotýdenních vycházkách jsem prohlédl polabské lesy u Poděbrad a Velkého Oseka (bahnitý spodek), lesy na návrších s písčitým spodkem, směrem na Býchory a Týnec nad Labem a konečně les v okolí Poříčan a Sadské. Jediné místo, kde by růsti mohl, je Roztěž u Kutné Hory, pp. Malešov, kde tamní lesy jsou houbám hřibovitým zvlášť příznivé.

Mám dojem, že B. Satanas Lenz vyžaduje vápnitou půdu. Nalezl jsem jej toliko v r. 1916 v okolí opuštěné vápenky na břehu Vltavy na stráni, porostlé liskami, právě pod těmito liskami. Tehdy ještě jako sextán gymnasia, jsem se syrovým satanem vědomě přiotrávil, abych věděl, zda skutečně jedovatým je. Bylo to v katastru obce Smoleč, s. okres Bechyně. Tehdy jsem také ke svému údivu nacházel pravidelně v lipovém starém stromořadí, vedoucím z Křešťovic do Písku, asi 500 m od lesa, a jiných, jakýchkoliv stromů i pařezů, modráky (B. luridus Sch.). Podruhé jsem našel „jenerály" v okolí Karlštejna. V obou případech jednalo se o vyložené B. Satanas. Váš B. satanoides Sm. jsem marně 22 let hledal.

Myslím, že B. Satanas je velmi vzácnou houbou. Od r. 1916, do skončení mých právnických studií, jsem se houbám věnoval důkladně a systematicky. Pak jako voják, koncipient a hledaný venkovský advokát v brdské končině, nemíval jsem ani v neděli a svátek možnost jít do lesů, když právě houby rostly. Proto jsem svoji zálibu zanedbal. Přesto však, kdykoliv vidím jen skupinku stromů nebo keřů, neodolám, abych ji neprohlédl a neujdou mi, ani rovetky, třepenitky, špičky atd. Nosím si houby i z městských sadů na Kmochově ostrově v Kolíně (B. subtomentosus L.). Prošel jsem snad veškerá pohoří v bývalé republice. Je nemožno, aby takový obr mezi houbami, jako je satan, mi unikl. Dr. Alois Mráček.

*

Houževnatec šupinatý. Vážený a milý pane profesore! V našich Škodových závodech v Plzni mezi kolejnicemi rostou ve větším množství houby, které posílám. Považoval jsem je za houževnatec šupinatý, tyto mají však třeně centrální. 5. IX. 1942. Jos. Hásek, jun.

*

Ano, jsou to houževnatce šupinaté, L. squamosus, které někdy na vhodném místě rostou se třeněm centrálním. H. šupinatý roste na pražcích železničních v celé Evropě. Sbíral jsem jej svého času stejně všude v Říši, jako v Italii, Dánsku, Anglii a j. Smotlacha.

*

Houby v okolí Pavlíkova na podzim r. 1942. Až do října byly nálezy nepatrné. Teprve podzim přinesl rozčarování. Zvláště hojně byly sbírány všechny druhy kozáků i křemenáče. V lesích „Senecká hora" a „Brabeček" (do křivoklátských lesů není od nás spád), rostly vzácně klouzky, strakoše, ryzec pravý, václavky, zelánky, havelky. Málo se našly jindy hojné čechratky podvinuté a hřiby dutonohé. Udivovalo velké množství much. obecných v nádherných kusech. Proč asi tento jejich tak bujný vzrůst. Josef Lorber.

Pozdní houby z okolí Brna. 7. XII. 1942 jsem podnikl „houbařskou" vycházku do lesů v okolí Brna a přinesl si řadu hub. Především „sametonohu" (C. velutipes) a kržatku průsvitnou (N. pellucida). Poslední byla jako skleněná, zmrzlá, takže se lámala. Kromě toho jsem našel plodnice síťkovce dubového, lencovníku, dřevnatky, choroše, chorošce atd. Sbíral jsem P. brumalis, olšovku, pařezník obecný. Ostatní sběr jsem poslal k určení do ústřední poradny dra Smotlachy do Prahy.

Alois Procházka.

*

Houby z okolí Kolína. Děkuji za určení dosud zaslaných hub. Dnes posílám část hřibu, který pokládám za hřib kaštanový. Dosud jsem jej zde nikdy nenalezl. V popisech se udává jeho klobouk v průměru mnohem menší. Minulý týden vyrostly tu blízkém lese během dvou dnů krásné exempláře much. bílé, zcela v blízkosti naleziště pečárek. Much. zelená tu roste již od května. Pečárky nalézám zde přímo v lese, jsou bílé se šedorůžovými lupeny a žloutnou při rýpnutí. Voní na jednom nálezišti mandlovitě anýzem, ale na jiném místě dosti nepříjemně karb. kyselinou, ač jsou jedlé. Rád bych věděl, je-li to půdou či druhem.

Mr. A. Jaroš.

Pozn. red.: Ano. Zaslaný hřib byl hř. kaštanový. Žampiony byly dvojí: ovčí (Ps. arvensis) a zápašný (Ps. foetens). Sm.

*

Pomrazky. Od 30. října 1941 sbíral jsem téměř do zimy v borovém lesíku každý týden plžatku borovou, pomrazku — Lamacium vitellum. Plnou aktovku těchto pomrazek přinesl jsem ještě 6. prosince 1941. Jest to výborná houba. Polévky, zvláště bramborové, z ní jsou požitek, ale i smažené pomrazky jsou pochoutka. Fr. Filip.

*

Merulius papyraceus, dřevokaz papírovitý. Posílám jako vzorek bez ceny kousek linolea, mezi nímž a podlahou vyrostla papírovitá plodnice kruhového tvaru nějaké houby. Snad je to Merulius papyraceus, ale jistoty nemám. Proto dovoluji si uctivě Vás požádati za laskavé určení houby, jakož i poznámku, zda je houba alespoň z části tak nebezpečná, jako příbuzný M. lacrimans. Předem za určení děkuji. (15. IX. 1942.)

Josef Svoboda.

Správně určeno. Houba není téměř nebezpečná. Na pražské výstavě budila veliký zájem. Smotlacha.

*

Vážená redakce. ČČH se mně neobyčejně líbí a dík jemu, jsem právě dnes přinesl z lesa asi ¼ kg penízovek provázkových a těším se na zítřejší polévku. Zdejší občané znají houby velmi málo a když nerostou bílé hřiby, nikdo na houby nechodí. Ukážu-li někomu sběr, který nesu z lesa, zakroutí hlavou a diví se, že jsem se ještě neotrávil. Doufám, že se mi podaří získat další členy a obdivovatele Vašeho časopisu. Mám sice jen 2 ročníky, ale čtu v nich denně a těším se na ty ostatní. Proto je, prosím Vás, pošlete co nejdříve a dojde-li snad k vydání ročníků již rozebraných, reservujte mi je. Ohledně staročeských ovocných stromů se přeptám. Jako obecní tajemník přijdu do styku s lidmi nejrůznějších stavů a snad něco vypátrám. Kraj je zde chmelařský, ale pěstuje se zde ohromná spousta ovocného stromoví, hlavně třešní. Jakmile se o některém starém druhu dozvím, ihned Vám sdělím. (5. IV. 1943.)

Prof. R. Antoš.

*

Rovněž v dopisech určených ČČH, kterých ovšem máme na sta, je mnoho velmi cenného z výzkumu hub, jak dobře je zřejmo z výstřižků výše uvedených. Máme i pro příští čísla mnoho zajímavých sdělení, které jistě budou zajímat všechny čtenáře. Jen by měl mít náš list dvojnásobný prostor. Letos jsme přidali bez zdražení listu petit na místě velkého garmoundu, abychom získali místa. Petit je o 15 K na jedné straně dražší. Sm.

Toto dvojčíslo ČČH přináší také obsah minulého (XXI. roč.) ČČH. Naši čtenáři byli sice ochuzeni o 4 strany, avšak nešlo to jinak. Prohlédněte si za to důkladně loňský ročník. Upozorňujeme všechny čtenáře, že by si měli opatřiti staré ročníky ČČH, pokud jsou ještě na skladě, neboť jsou nejlepší učebnicí v houbařství a svázány, ozdobou knihovny.

Přispívatele ČČH žádáme o příspěvky do týdne. Máme sice pro příští číslo krásný a obsahově bohatý materiál, avšak v předešlém dvojčíslo bylo sděleno, proč je třeba, aby každý přispívatel měl v redakci více článků. Všech bude použito (případně v knížce)! Číslo se dnes sestavuje dva měsíce před vyjitím. Red.

Obr. 31. *Čirůvka jarní* (Tricholoma vernale, Matoušek-Smotlacha), patří k jarním vzácným čirůvkám, které v několika formách rostou i u nás. Psali jsme o nich podrobně a zobrazili jsme je již v předešlém ročníku ČČH. Tento obrázek zhotovil p. J. Klobouk, podle návrhu nálezce, ř. uč. F. Matouška, který tuto houbu sbíral na Moravě, jak v příslušném článku je podrobně uvedeno. Žádáme laskavé čtenáře, aby dali letos v lesích pozor na jarní čirůvky a třebaže jsou jedlé, poslali je laskavě mykol. ústavu za účelem výzkumu. — Arch. ČČH, naps. Sm.

Znovu děkujeme všem odběratelům a čtenářům, kteří v poslední době opětně získali odběratelé nebo aspoň poslali adresy do adresáře ČMS a ČČH. Zvláště přispěli pp.: Dr. Bohuslav, Borovička, Dědeček, R. Dvořáková, Fr. Frühauf, J. Hájek, A. Hampl, R. Hilmar, O. Hostomský, J. Houdek, Hrček, E. Humňák, F. Josífko, J. Kánský, F. Kadlec, J. Kinzl, F. Kmínek, M. Kotinský, J. Kovář, K. Kovář, O. Kožlínek, M. Lacman, V. Malý, B. Marvan, V. Mittas, J. Motz, Nemézy, O. Novák, J. Pech, A. Petraš, V. Panuška, M. Raška, J. Skočdopole, L. Strnad, J. Šmíd, F. Špírek, J. Šrámek, Trojánek, A. Tošnar, V. Voráček, Wagenknecht. Těm, které jsme snad omylem neuvedli, děkujeme tím více. Při ohromné denní korespondenci není možné vše podrobně sledovat.

Zároveň prosíme všechny čtenáře (odběratele) ČČH o získání nových platících odběratelů. Neposílejte nejisté a neurčité adresy. Jen jisté nebo skoro jisté. Dnes je korespondence drahá a nejdražší je práce s ní. Počet odběratelů ČČH se zvětšil, avšak posud ne tak, abychom mohli jásat, a jsou také takoví, kteří neplatí! Náš list jest a byl nejlevnější ze všech listů houbařských celého světa. To vše doplatil, i když děkuje vděčně ČMS za podporu, a také dnes doplácí, podepsaný:

Dr. Fr. Smotlacha.

Informační list.

Pro čtenáře ČČH, návštěvníky houb. výstav, kursů, vycházek, přednášek, pro členy ČMS, odběratele ČČH = Časopisu čes. houbařů, (Mykol. sborník), pro přátele hub a přírody. Další na obálce ČČH.

Česká mykol. společnost v Praze III., Karmelitská 14, tel. 454-18. Předseda prof. dr. Smotlacha.

Založena byla dr. Smotlachou r. 1919, který ji od té doby vede. Základem k ní byl „Kruh houbařů v Praze", založený prof. Smotlachou již r. 1910. Sídlo: mykologický ústav Smotlachův, Praha III., Karmelitská 14, jenž je zároveň orgánem ČMS.

Činnost: Vědecký výzkum hub Čech a Moravy. Zvýšení znalosti hub jedlých a jedovatých a tím i sběru hub. Organisace houbařů a přátel přírody. Všude odbočky nebo důvěrníci. *Prostředky:* Houbařské výstavy, trvalé výstavky (skříňky), pracovní odbory v Praze i na venkově. Časopis českých houbařů (ČČH) = Č. mykol. sborník. Kursy (školy), přednášky, vycházky v Praze i mimo Prahu. *Publikace:* Knihovna čes. mykol. sborníku.

Staňte se členem! Roční přísp. K 10.— (zápisné K 5.—). K přihlášce použijte eventuelně přilož. složního lístku.

Výhody členství: Odborný a vědecký list. Zdarma přístup na houbařské přednášky, vycházky. Snadnější vstup do lesů. Snížení vstupného na houb. výstavy. Zdarma houb. poradna a výzkumná laboratoř. Možnost práce v mykol. ústavu dra Smotlachy, Praha III., Karmelitská čís. 14. Telefon 454-18.

Ústřední houb. výstavy ČMS a ČČH konají se v Praze od r. 1910 každoročně, vždy v září a pod vedením dra Smotlachy. Trvají v posledních letech nejméně měsíc. Doplňkem bývá výstava jarní v květnu. Na obou výstavách vystřídá se každoročně 1000 až 1200 nejdůležitějších našich hub, z nichž většina jedlých. Mimo to konají se výstavy na venkově (odbočky, důvěrníci). Na výstavách Smotlachových, již tento uspořádal do r. 1942 celkem 117, vystřídalo se dosud daleko přes dva miliony návštěvníků.

Katalogem houbařských výstav ČMS a ČČH je Smotlachův „Přehled hub".

Škola (přednášky prof. Smotlachy) o houbách koná se každé pondělí o 19. hod. v hlavní chlap. škole v Praze II., Vladislavova ul. č. 5, II. posch. Sem možno nositi houby k určení.

Vycházky ČMS pro členy ČMS zdarma, dějí se každou neděli do okolí Prahy. Jídlo s sebou, dobrou obuv! Oznámení vycházek vždy koncem týdne v Nár. Politice pod hesly zprávy spolkové nebo vycházky. Jinak jsou oznámeny již počátkem týdne ve skříňkách ČMS. Telefonní dotazy, týkající se těchto vycházek: 311-31, 454-18.

Vycházky tyto konají se již od r. 1910 (zprvu „Kruh houb.", pak ČMS). Zprvu za vedení předsedy dra Smotlachy, který je založil a za účasti prvního jednatele ČMS, Ř. Veselého, a později místopředsedy Ing. V. Saka. Od r. 1933 vedou tyto vycházky pp. Ing. Havlena a V. Vacek.

Kromě těchto pravidelných vycházek nedělních, které v posledních letech konají se po celý rok, pořádají se rovněž od r. 1910 i vycházky mykologického ústavu (dnes i vědeckého a výzkumného odboru ČMS) pro omezený počet účastníků a vycházky příležitostné, obojí vedené předsedou. Tyto vycházky konají se i dnes buď v Praze do parků a okolních lesů, a to i ve všední dny, vždy časně ráno nebo k večeru, nebo v neděli mimo Prahu. O prázdninách konají se v různých houbařských střediscích, kde prof. Smotlacha právě působí. Podobně existují i houbařské vycházky odboček a důvěrníků ČMS a ČČH.

Ústřední bezplatná poradna a výzkumná laboratoř hub Praha III., Karmelitská 14 (dr. Smotlacha), tel. 454-18 (Mykol. ústav).

Houby možno zasílati též poštou, nejlépe jako vzorek bez ceny v krabičkách. Poštovné —.80, 1.50, 3.— atd. podle váhy. Přiložte kor. lístek s adresou. Nutno připsati i sdělení, kde houby sbírány atd.

Toto dvojčíslo ČČH posílá se odběratelům i novým zájemcům. Kdo nezaplatil předplatné, platí nyní K 35.—. Noví, zaplatí-li hned po dojití čísla, platí K 32.—, později rovněž K 35.—.

Tuto poradnu a výzkumnu založil Dr. Smotlacha již r. 1910 a to ve svém bytě. Předseda určuje houby v této poradně zejména v pondělí celý den a v úterý dopoledne, zvláště časně ráno. Předsedu zastupuje případně jednak p. Dr. Vávra, jednak jeho choť.

Zkoušky jedlosti hub konají se téměř každodenně (v zimě s houbami sušenými), pokud je materiál.

Vedle ústřední a nejstarší poradny ČMS existuje ještě řada dalších poraden z poslední doby v Praze i mimo Prahu.

Ústřední Smotlachova poradna a výzkumna má v době letní od dubna do listopadu také odbočku v Hradci Králové (Zámeček), kde předseda pracuje obyčejně druhou polovici týdne.

Výzkumnou mykologickou zahradu zařídil dr. Smotlacha na svém sadě na Zámečku u Hradce Král. (Kopec sv. Jana). Na této své zahradě, jež je založena ve spojení se 200 let starým ovocným rodinným sadem, má předseda i reservaci staročeských původních (neštěpovaných) peckovin.

Mykol. zahradu s ústředím v Praze a odbočkami venku hodlá zařídíti předseda ČMS.

Stálá výstavka hub je dávno součástí Smotl. myk. ústavu (ČČH a ČMS) P.-III., Karm. 14, kterou si může prohlédnout každý z ČMS a ČČH.

Skříňky ČMS (výstavky hub) v Praze i mimo Prahu jsou opatřovány, pokud možno, stále čerstvými houbami: a) Praha II., Krakovská ul. č. 1; b) Praha XIV., Pankrác, roh Vídeňské tř. a ul. Lounských; c) Praha IV., Pohořelec, ve „Školské výstavě"; d) Praha III., v restauraci „U Montagů". Mimo to je mnoho dalších výstavek v Praze i venku.

V Praze a ve všech střediscích hub mimo Prahu měly by být založeny další podobné výstavky a skříňky, zvláště též ve všech školách. V Praze by jich mělo být mnohokrát více, vždyť je tu již dnes tolik dobrých znalců hub.

Kupte si houb. knížky prof. Smotlachy a jeho spolupracovníků. Šiřte tyto publikace ČMS:

Seznam všech houbařských knížek, vydaných ČČH, viz na obálce posledních čísel ČČH. Obsahují nejnovější výzkumy v oboru hub. Viz další list. *Objednejte si staré ročníky ČČH.*

Odbočky nebo důvěrníci ČMS jsou ve všech důležitějších místech Čech a Moravy.

Každý odběratel ČČH na venkově je důvěrníkem a spolupracovníkem ČMS. O zřizování odboček jedná brožura Dra Smotlachy: Organisace našeho houbařství, jež vyšla v knihovně ČČH (čís. 24.).

Vědecký a výzkumný odbor ČMS, ČČH a zároveň mykologického ústavu Smotlachova řídí výzkum hub u nás a pořádá vědecké podniky: školy, přednášky, výstavy, vycházky atd.

Pěstitelský odbor ČMS. Zabývá se pěstováním hub, avšak také zahrad, lesů atd. a jest určen pro houbaře, zahrádkáře, majitele sadů, zahrad, lesníky atd.

Ochranný odbor ČMS a mykol. ústavu Smotlachova stará se nejen o ochranu hub a lesa, nýbrž i přírody vůbec (čmeláků a p.).

Odbor pěstitelský a ochranný spojeny jsou s odb. vědeckým a výzkumným. Předsedou každého a všech je dr. Smotlacha, místopředsedou dr. Vávra, jednatelem M. Langer. Odbory mají svoje členy a pracovníky i mimo Prahu. Každý člen ČMS a odběratel (čtenář) ČČH, přihlas se ihned, pokud jsi tak neučinil, aspoň do některého (nebo do všech) z těchto oborů. Informace písemné nebo ústní podá předseda.

Širší výbor ČMS tvoří členové užš. výb. ČMS a platící členové ČMS, kteří jsou zároveň odběrateli a předplatiteli ČČH.

O mykologickém ústavu dra Smotlachy viz na vedlejší stránce. Jest to sídlo a orgán ČČH, ČMS atd.

Letní přednáškové období houb. školy ČMS a ČČH (vedené dr. Smotlachou) začne v úterý 11. května v 7 hod. več. v předn. síni v budově dív. školy v Lazarské ul. (Praha II.) Přednáší: prof. Smotlacha ke svět. obrazům hub. K této škole zvou se tímto všichni praž. čtenáři ČČH a členové ČMS, zač. i pokroč. Přiveďte své známé. Pond. obvyklá škola hub ČMS a ČČH, která pokračuje dále, je přeplněna.